

MARIA

PROJEKTET

Et socialetisk kunstprojekt

i Mariakirken på Vesterbro

2021 - 2023

folkekirken-vesterbro.dk

Mariakirken • Istegade 20 • 1650 Kbh. V

Indholdsfortegnelse

Forord	3
Mariakirkens sociale engagement anno 2024 af Lise Christina Rasmussen	4
Maria Projektet – et socialetisk kunstprojekt af Matthias Hvass Borello	8
J&K: Kin Matter (Ritual Practices I-V)	10
Stine Marie Jacobsen: Law Shifters – Come as You Avatar	13
Khaled Barakeh: Design of Necessity	18
Hanne Lise Thomsen: Maria Projektet	22
Santiago Mostyn: Happy’s House	26
Kenneth Balfelt Team // Johan August: UNDER PRESSURE – et forsoningsbaseret kunstprojekt på Maria Kirkeplads	29
REAKTION / REFLEKSION af Lise Christina Rasmussen & Matthias Hvass Borello	33
Maria Projektet forstået som et offentlighedsteologisk forandringsprojekt af Peter Lodberg	54
Pirateri i Maria Projektet af Cecilie Ullerup Schmidt og Frederik Tygstrup	57
Kolofon	61

Forord

Maria Projektet er et helt unikt kunstprojekt i en helt unik setting – et integreret, to-årigt program med samtidskunst i Mariakirken på Vesterbro, der undersøger sociale og sociale spørgsmål og dagsordener. Ikke ved blot at skildre forhold og tilstande i vores samfund og verden, men ved at udvikle og præsentere metoder til at ændre forholdene, skubbe til ulighederne, søge en mere retfærdig tilgang – en ny social metode, der kan være relevant i både kirken og kunsten, men også i vores offentlige debat, samvær og samfund.

Initiativet kom fra Lise Christina Rasmussen, præst siden 2019 i Mariakirken, der ønskede at sætte nye, mere reflekterede, sociale dagsordener i og omkring Mariakirken på Vesterbro, der i et halvt århundrede har været tilflugtssted og tryk base for mange mennesker udstødt fra eller på kanten af samfundet. Den uafhængige kurator Matthias Hvass Borello, der løbende har arbejdet med sociale dagsordener og engagement i samtidskunsten, blev inviteret ind omkring bordet, og de to udviklede og realiserede *Maria Projektet* i perioden fra november 2021 til december 2023.

Denne publikation er et forsøg på at give et repræsentativt billede af projektet, dets bagtanker og intentioner, kontekst og udfordringer, kunstneres værker og processer, kritiske overvejelser, reaktionerne, refleksionerne, eftertænkninger og perspektiver. Og så er dette også et forsøg på at aktivere en hel del materiale, som bør deles med omverden, fordi vi synes det er vigtigt.

Både i en kirkelig og kunstnerisk kontekst, er dette projekt interessant og uden for normen. Vi har gjort noget, som meget få har gjort udover os. Samtidig er det en del af en nyere dagsorden om at sætte kunsten i anvendelse i samfundsmæssige forandrings- og læringsprocesser. Derfor føles det også som en form for forpligtelse at forklare os, lægge tingene på bordet, dele projektet så vidt og bredt som muligt og få andre fagfolk til at reflektere over det sammen med os. Derfor er vi også utrolig taknemmelige for de udefrakommende bidrag og perspektiver til denne publikation fra teolog Peter Lodberg og Cecilie Ullerup Schmidt & Frederik Tygstrup fra Ny Carlsbergfondets forskningscenter *Kunsten som Forum* ved Københavns Universitet. Disse bidrag afrunder publikationen som i vores øjne eksemplariske forsøg på at perspektivere og indskrive *Maria Projektet* i henholdsvis en offentlighedsteologi og en tværdisciplinær læring via kunsten.

Der skal lyde en helt særlig tak til de kunstnere, der takkede ja til at træde ind i dette projekt, og som har leveret nogle virkelig ambitiøse og inspirerende værker. Vi håber, at vi kan vise vores taknemmelighed og give blot en smule af vores begejstring og inspiration videre i denne form. Samtidig vil vi også gerne bruge anledningen til at sige tak til alle dem, der har været en del af projektet, værkerne, samarbejderne og samtalerne. Uden jer, ingenting.

Maria Projektet er generøst støttet af bl.a. Statens Kunstfond, Bikubenfonden, Augustinus Fonden, Ingeniør Kaptajn Aage Nielsens Familiefond, Københavns Stift (v. Social Etisk Udvalg), Den Innovative Diakonale Fond, Københavns Kommune og Vesterbro Lokaludvalg. De deltagende kunstnere er (kronologisk): J&K, Stine Marie Jacobsen, Khaled Barakeh, Hanne Lise Thomsen, Santiago Mostyn og Kenneth Balfelt Team// Johan August.

Hjemmeside <https://www.folkekirken-vesterbro.dk/brug-kirken/maria-projektet/>

Facebook <https://www.facebook.com/mariaprojektet/>

Instagram <https://www.instagram.com/mariaprojektet/>

God fornøjelse!

Lise Christina Rasmussen & Matthias Hvass Borello

Mariakirkens sociale engagement anno 2024

af Lise Christina Rasmussen

For godt fire år siden blev jeg ansat som sognepræst i Mariakirken på Vesterbro, og her var der et ønske om at bygge videre på Mariakirkens sociale profil, styrke socialetikken og videreudvikle kirkelige aktiviteter med relevans for alle i sognet. Da jeg gav mig i kast med at overveje, hvad det vil sige at arbejde med socialetik, begyndte snakken om, hvad kunsten kunne i en kirkelig sammenhæng. Og det grundlæggende spørgsmål vi stillede os selv i kirken var: Med udgangspunkt i vores sociale forpligtelse, hvordan kunne vi så igennem kunsten og i samarbejde med kunstnere betragte og analysere vores samfund og samtidig sætte fokus på sociale problemstillinger i vores lokale bydel, i det danske samfund og i resten af verden?

Det skulle gøres på en ny måde. Det skulle ikke bare tale til vores dårlige samvittighed og opfordre til at støtte en sag økonomisk, men det skulle sætte tanker og samtaler i gang om hvordan vi lever sammen. Med det fælles gode for øje ville vi tale om, hvad næstekærlighed kan rumme. Præsten skulle ikke tale med løftet pegefinger som moralens vogter i en offentlig debat, men kunstprojektet, som kom til at hedde Maria Projektet, skulle bringe perspektiver i spil ude i offentligheden – også i kirken – til alle, som dermed blev inviteret til at søge nye svar på, hvad der skal til, for at vi som samfund rummer det, der ellers står udenfor.

Bagved de undersøgende spørgsmål ligger der en lang tradition og historie om socialt arbejde og socialetik i Mariakirken. Mariakirken har sit ophav i de kristne værdier og ikke mindst en kristen diakoni, som uvægerligt er værdiladet og værdiskabende, og det kræver lidt uddybning.

Diakoni og socialetik

Midt imellem talrige hoteller, barer og sexshops ligger Mariakirken på Istedgade tæt på Hovedbanegården. Området er en magnet for fest, stoffer og sex. Et sted, der på den ene side trækker et hav af unge mennesker, der skal i byen, og på den samme side længe har tiltrukket mennesker med stofbrug eller anden afhængighed. De skæve eksistenser strømmer hertil og mødes også lige uden for kirken på Maria Kirkeplads. I mange år har stofbrugere opholdt sig på pladsen, men i takt med at H17, Nordens største stofindtagelsesrum, blev oprettet ved Halmtorvet, rykkede stofbrugere derhen. Nu kom der hjemløse migranter til Mariakirken og Maria Kirkeplads, mennesker der lever i ekstrem fattigdom, er yderst stigmatiserede, og som kalder på omsorg og medmenneskelighed.

Den kristne kirke har det som sin opgave at formidle håb for alle mennesker og særligt dem, der befinder sig i en nødsituation med akutte behov. Det er en forpligtelse, som Mariakirken har taget på sig, og derfor har kirken på Vesterbro gennem årtier huset Mariatjenesten. Mariatjenesten er et værested for alle socialt udsatte, danske og udenlandske hjemløse, ensomme, der søger ro, hvile, varme, en kop kaffe, en snak og strøm til telefonen. Mariatjenesten drives i samarbejde med Kirkens Korshær og navnet "-tjenesten" kommer af ordet diakoni, som betyder tjeneste på græsk. Diakoni er bl.a. betegnelsen for kirkens omsorgsarbejde for mennesker i nød, arbejdet for retfærdighed og for klodens tilstand. Det sociale arbejde er kristent i den forstand, at det har Kristi omsorg for fattige, nødlidende og udstødte som sit forbillede.

Diakoni er altså kirkens sociale arbejde og sociale engagement, og kristen omsorgstjeneste insisterer på, at den, der får hjælp, har værdi og værdighed. Fordi mennesker er skabt i Guds billede, har de uendelig værdi og derfor også et ligeværd på samme måde som den, der hjælper.

Diakoni gør ikke kun noget for andre, men sammen med andre i en erkendelse af, at ethvert menneske har ressourcer, som er værdifulde, og som kan deles og bruges, selvom der ikke er jævnbyrdighed i relationerne.

Mariakirken på Vesterbro. Foto: Jonas Kim Jacobsen / Folkekirken Vesterbro

Dette blev en vigtig rød tråd i Maria Projektet, hvis forskellige kunstprojekter hver især blev til inddragende og deltagerbaserede værker, der netop insisterede på pointen om, at udsatte mennesker også har ressourcer og værdi. Derfor har mennesker fra forskellige udsatte positioner bidraget til alle de 6 værker i Maria Projektet.

Ud fra diakoniens principper producerer kirken altså ikke blot velfærdsydelser, men den er også værdisættende, idet den gennem sit sociale arbejde peger på nogle centrale værdier som alle menneskers unikke værdi, barmhjertighed og solidaritet.

Fortalervirksomhed

Et væsentligt element i diakonien er kirkens "advocacy" eller fortalervirksomhed, også kaldet profetisk diakoni. Ordet fortalervirksomhed kommer af talsmanden, som betyder en person, der er valgt til at repræsentere en gruppe, et parti eller en organisation, og udtale sig på dennes vegne. Kirkens Korshær er et eksempel på en diakonal organisation, der driver fortalervirksomhed. Det er en stor og vigtig vidensbank i vores samfund, fordi den via sit årelange sociale arbejde med marginaliserede grupper har oparbejdet viden og erfaringer. Det gør organisationen til vidne om, hvad der ligger til grund for menneskers udsathed, og den bliver advokat for de udstødte, idet den udtaler sig om deres urimelige forhold.

Forsvaret af de svage indebærer stillingtagen til nødens årsager, hvilket nødvendigvis må ledsages af kritiske spørgsmål, for fortalervirksomhed er kampen mod uretfærdighed. Det rejser spørgsmål såsom hvordan vores samfund kan ændre sig, så det bliver så menneskeligt, at det også kan rumme de grupper, der i dag er udstødte. Hvad er det i samfundet, som fører til marginalisering og fattigdom? Hvilke mekanismer fører til anonymitet og tavshed? Tavshed fordi de magtesløse oftest ikke har de samme muligheder for at meddele sig og dermed blive hørt. De

har mindre og måske slet ingen uddannelse, færre økonomiske ressourcer og dårligere muligheder for at fremføre deres budskaber og meninger.

På den ene side indebærer fortalervirksomhed en kritik af noget kulturelt og strukturelt, som er forkert, ikke mindst på det politiske plan. På den anden side indeholder det et budskab om, at der findes et alternativ. Det vil sige, der åbnes en mulighed for dem, der er bragt til tavshed, så de kommer til orde, sådan at menneskeværd opdages dér hvor der umiddelbart kun er fattigdom og nød. Fortalervirksomhed er således også kampen for ligeværd.

Tænketaank og laboratorium for Folkekirken

Det kritiske blik skal kirken og kristendommen ikke skærmes for. For hvordan reagerer man som kristen på et samfund med voksende uligheder og nye former for nød? Kan man sige, at kristendommen, som den er formet i vores del af verden, faktisk har bidraget til at legitimere en måde at indrette samfundet på, hvor egen interesse og forbrug bliver bestemmende for politik og social adfærd?

Det er vigtigt ikke blot at henvende sig til politikere, men også til kirkens egen ledelse, idet man må stille spørgsmålet, hvordan vi "tilpasser os denne verden", når vi tager stilling til tidens brændende spørgsmål. Er det rigtigt at vi undertiden har indført strukturer, der er udtryk for dominans og forbrugerholdning og etisk ligegyldighed – i stedet for at blive dybt provokeret af tegn på den stigende fattigdom og uretfærdighed i verden?

Maria Projektet har lagt sig i forlængelse af det arbejde, som Københavns Stift udfører via Stiftsudvalget for socialt arbejde og socialetik. Her bidrager man til, at kirken har blik for og engagerer sig i aktuelle sociale problemer i vores samfund. Man ønsker at understøtte og inspirere det konkrete sociale arbejde, som foregår lokalt i sognekirkerne, og bidrage til, at kirken kan løfte fortalervirksomhed og bidrage til den offentlige debat om samfundet med kristne perspektiver. Vi anså således udvalget som en social-etisk tænketank og Maria Projektet som laboratoriet, hvor Vesterbro Sogn dermed var med til at brede viften af social-etiske initiativer i folkekirken ud.

Kirken må nemlig gerne være til stede udenfor kirkens rum, for kristendommens budskab om et fælles socialt ansvar gælder også andre end dem, der kommer til gudstjenesten. Ikke bare folkekirken, men hele verden har en social forpligtelse og opgave, hvis vores jord skal være et godt og ordentligt sted for alle mennesker. Derfor har det også været interessant at undersøge, hvor grænserne for, hvad det vil sige at være kirke går og hvor de kunne skubbes hen.

Maria Projektet – et projekt om hvordan vi viser omsorg

Socialeetikken er den del af etikken, der handler om samfundsmoralen, modsat individual etik. I den teologiske etik inden for kristendommen handler socialeetikken fx om, hvordan sociale ordninger og samlivsformer tager sig ud i lyset af næstekærlighedsbuddet.

Den barmhjertige samaritaner er den, der ikke alene ser den forslåede stakkel i grøften, men stopper op og ser ham rigtigt, og i modsætning til både præsten og tempeltjeneren, der blot går forbi og ser den anden vej, både gør og siger samaritaneren noget for at den udsatte bliver genoprejt. Sådan har Maria Projektet taget udgangspunkt i budskabet om den sociale forpligtelse med ønsket om at udfordre alle til at overveje, hvad det vil sige at vise omsorg.

Lise Christina Rasmussen og kurator Matthias Hvass Borello på Folkemødet 2023 hos Kirkens Korshær. Foto: Nina Storm Westdorf

Lokalt og globalt

Som et socialtisk kunstprojekt både beskriver og analyserer Maria Projektets værker med perspektiver og modeller, der bidrager til at udvikle et mere socialt bæredygtigt samfund. Vi lever desuden i en global verden, som kalder på en global forståelse af omsorg. Verden er én, og det, der sker i en del af verden, har følger for mennesker i andre verdensdele. Tilstedeværelsen af flygtninge, indvandrere og migranter fra hele verden er et konstant udtryk for den undertrykkelse, uretfærdighed og krig, som præger mange lande. Det er ikke muligt at sætte lokale, nationale eller religiøse grænser for omsorg og tjeneste. Derfor har Maria Projektet også set udover det danske samfund, ind i livsvilkår langt herfra og også ud på den levende, forpinte og udsatte natur med de frygtelige klimaforandringer, som i allerhøjeste grad skaber nød og fortvivlelse for mennesker, der i forvejen er sårbare og har brug for omsorg.

Maria Projektet – et socialetisk kunstprojekt

af Matthias Hvass Borello

Hvordan kan vi forsøge at forholde os kritisk til begreber som medmenneskelighed, gæstfrihed, bæredygtighed, værdighed og inklusion i vores samfund?

Vi er nødsaget til at finde situationer og forhold i vores samfund, kultur og dagligdag, hvor disse begreber udspiller sig – også i negativ forstand: Når vi sender syrere tilbage til et land i fortsat krig og konflikt. Når vi laver lovgivning, der fastholder udsatte grupper i destruktive og stigmatiserende forhold, og når der diskrimineres – tales om og ikke med grupper, der lever på kanten af samfundet som sexarbejdere, stofbrugere eller hjemløse. Og dernæst: Hvordan kan kunsten og kirken i samarbejde bidrage med perspektiver og stemmer til disse mennesker og problematikker?

Maria Projektet er et kunstprojekt, der med base i Mariakirken på Vesterbro søger nye socialetiske modeller for samtale, samvær og samfund via undersøgelser i kirkens og billedkunstens rum og praksis. Maria Projektet er drevet af en idé om, at kunsten kan være et forum for metodisk udveksling og udvikling, og projektets værker er derfor også forskellige forsøg på at udvikle en socialetisk metode, der kan sætte nye dagsordener for, hvordan både kirken, kunsten og offentligheden lytter, taler, handler og tænker socialetisk.

Kunstens sociale engagement og inddragelse

Hvad vil det sige at arbejde med en socialetisk metode som billedkunstner?

Det vil sige, at man som kunstner forholder sig kritisk og socialt engageret til den strukturelle ulighed, den etablerede fortælling og repræsentationen af nogle af de grupper og mennesker i samfundet, som er fastlåst i en stigmatiseret, nedværdigende position og fortælling, der reproduceres politisk, kulturelt og socialt.

Et særligt middel til at udfordre den fortælling og billedproduktion er at give plads og værdighed til disse grupper og give rum til fortællinger, erfaringer og billeder, der ikke cirkuleres og publiceres offentligt og kulturelt – skabe et betydningsfuldt vidnesbyrd fra menneskene midt i netop den virkelighed.

I kunsten har denne socialt engagerede dagsorden og praksis været gængs siden 1960'erne, hvor den både har været præget af den samtidige aktivisme; et modsvar til en selvtilstrækkelig og statisk modernistisk kunst i det offentlige rum og et forsøg på via inklusionen af kulturelt perifere og også udsatte grupper at udvikle mere demokratiske kunstbegreber og -institutioner og etablere et læringsrum i kunsten for mere konkrete samfundsdagsordener, der tog højde for brugerens perspektiv i forsøget på at ændre verden til det bedre.

Kunstnere har i realiteten altid været engageret i samfundsspørgsmål, men i stedet for at skrive en tragedie, en bog eller male et maleri, bliver kunsten altså mere aktivistisk, handlings- og deltagerbaseret i nyere tid. I stedet for at skildre verden set fra kunstnerens position, integrerer kunstnerne de berørte mennesker og grupper som egentlige aktører i værkerne med den konkrete viden og de praktiske ressourcer, de har, som reelt kan ændre forholdene. I mange socialt engagerede kunstprojekter er resultatet således ofte udfoldet som en lille samfundsmodel. Et *ydmgyt forslag* til en bedre verden, som den britiske kunsthistoriker Charles Esche har beskrevet det.

Et socialetisk fællesrum

Maria Projektet er helt grundlæggende et forsøg på at skabe et fælles socialetisk rum for kirken og kunsten, hvor ingen af parterne skal gå på kompromis, men snarere forstærkes af den andens nærvær, samtale og fælles dagsorden. Derfor er projekterne også lige dele etiske (det gode) og æstetiske (det skønne). De vil ikke blot vurderes ud fra deres sanselige appel, men i mindst lige så høj grad på **hvordan de handler** – på deres metode, når de inkluderer, repræsenterer, handler og giver nye bud på samtale, samvær og samfund. Hvordan fungerer værkerne som nye og betydningsfulde bud på et møde, der overskrider og omvælter stigma, hierarkier og strukturer, der styrer os og vores forhold til andre mennesker? Kunstnerne i *Maria Projektet* er netop valgt på baggrund af deres metode og forskelligartede greb om sociale problematikker.

De kuratoriske og kunstneriske ambitioner i projektet fordrede en række elementer i projektet, bl.a. workshops, mange indledende og løbende møder, etableringer af kontakter og samarbejder i relevante netværk og et progressivt udstillingsformat. Det vil sige, at åbningerne ofte blot præsenterede en første del, som gradvist blev til flere gennem den 2-3 måneder lange udstillingsperiode.

Rent kuratorisk og projektledelsesmæssigt blev det helt centralt at oparbejde et fælles vokabular, hvor begreber som empati, værdighed, lige-gyldighed, mægling, forsoning og næstekærlighed blev centrale **og fælles** pejlemærker for dialogen mellem metoderne og faglighederne, kirken og kunsten. Formuleringen her, som også var en fast del af projektets mange fondsansøgninger, blev en decideret rettesnor: "Projektets værker er derfor også forskellige forsøg på at udvikle en socialetisk metode, der kan sætte nye dagsordener for, hvordan både kirken, kunsten og offentligheden lytter, taler, handler og tænker socialetisk."

Kunstnerworkshop, april 2021. Samtaler med kirketjener Pi Anthony og lokalbetjent Rud Ellegaard. Fotos: Matthias Hvass Borello

Man kan stille vores kritiske overvejelser undervejs op således:

1. Kan brugerne frit deltage?
2. Er værket præget af en jævnbyrdig dialog og fortælling?
3. Er der samklang mellem værkets intention og brugernes kontekst?
4. Har brugerne indflydelse på værkets form og indhold?
5. Opnår brugerne nogle værktøjer, der kan anvendes i deres situation og kontekst.
6. Har værket empatiske kvaliteter?

J&K: *Kin Matter (Ritual Practices I-V)*

18. nov. 2021 - 13. feb. 2022

Introduktion

Maria Projektet indledes med en serie af rituelle øvelser af den dansk-tyske kunstnerduo [J&K](#) (Janne Schäfer og Kristine Agergaard), der med værket *Kin Matter (Ritual Practices I-V)* tester og udvider grænserne for vores næstekærlighed.

Klima- og forsyningskrisen står som ganske uoverskuelige konsekvenser i vores tid, der stiller konkrete spørgsmål ved vores fremtid, forbrug og samhørighed – både med andre mennesker, med andre livsvilkår og med vores omverden. Det er kriser, der forstærker uligheden, gør udsatte mere udsatte og kampen om de basale behov og ressourcer ubarmhjertig.

Kin Matter (Ritual Practices I-V) stiller kritiske spørgsmål og undersøger et socialetisk krydsfelt mellem kunsten og kirken, hvor et inkluderende samvær potentielt kan rykke ved vores relationer – ikke bare til vores medmennesker, men også til naturen og de materialer, der opretholder vores eksistens. Værket undersøger en konkret udvidelse af vores næstekærlighed, og hvem der kan (og bør) inkluderes i denne, hvis vi ønsker en bæredygtig verden for os alle og de kommende generationer?

Metode

Hvordan kan den menneskelige evne til at føle omsorg og ansvar for noget uden for én selv opdyrkes? *Kin Matter (Ritual Practices I-V)* er et kunstnerisk bud på dette spørgsmål, hensyn og ansvar – en form, et sprog, nogle redskaber, samværsformer, forsoningsøvelser og nogle mulige ritualer.

Værket vil dels omdanne Mariakirken til et voksende installationsværk, et levende værksted med deltagerbaserede workshops, og dels udspille en række rituelle øvelser i Mariakirken i løbet af vinterens mørkeste måneder. En sanselig, fabulerende, social og inkluderende proces i fem faser.

J&K: *Kin Matter (Ritual Practice I)*, åbningsandagt med performance og simultane refleksioner af præst Lise Rasmussen og kurator Matthias Borello. Foto: Jonas Kim Jacobsen / Folkekirken Vesterbro.

Værkets materialer og faser vil tematisk set kredse om forskellige vitale og basale behov i vores eksistens, som fx. ler, brød, varme, hvile og omsorg. En lerovn til brødbagning og keramik vil etableres på Maria Kirkeplads. I projektets midlertidige værksteder kan man gennem meditativ og sanselig omgang med materialer producere tæpper, kopper eller skåle. Undervejs udvikler de mellem menneskelige relationer sig på tværs af kirkens brugere, der tæller afrikanske og

rumænske menigheder, nybagte forældre, socialt udsatte, mennesker i sorg eller ensomhed - den lokale menighed i al dens diversitet. *Kin Matter (Ritual Practices I-V)* kulminerer i et ritual, der ønsker at føre os alle sammen dybere og måske videre ind i relationer, der ikke bare ændrer os selv, men også den verden vi står i.

J&K: *Kin Matter (Ritual Practice II)* med lydside af Thilde Fjord Madsen. Foto: Jonas Kim Jacobsen / Folkekirken Vesterbro.

[RADIO-REPORTAGE FRA ÅBNINGSANDAGTEN DR \(TIDSÅND\)](#)

[VIDEO FRA KIN MATTER \(RITUAL PRACTICE IV\)](#)

[VIDEO FRA KIN MATTER \(RITUAL PRACTICE V \(FINAL PERFORMANCE\)\)](#)

J&K: Kin Matter (Symposium + Ritual Practice V). Foto: Jonas Kim Jacobsen / Folkekirken Vesterbro.

J&K: Kin Matter (Ritual Practice V). Symposium med madlavning i kirken. Foto: Jonas Kim Jacobsen / Folkekirken Vesterbro.

Om kunstnerne

Kunstnerduoen J&K (Kristine Agergaard og tyske Janne Schäfer) er baseret i København og på Møn og har samarbejdet siden 1999. J&K arbejder med installationer, performances og interventioner i offentlige og institutionelle rum. Deres værker leger med kulturelle koder, sandheder og identiteter i et stærkt underholdende og farvemættet univers, der er inspireret af ritualer, mytologi og tænkning. <https://www.jk-world.net/wp/>

Stine Marie Jacobsen: *Law Shifters – Come as You Avatar*

24. februar - 30. april 2022

Introduktion

Law Shifters (2016-) er et lov- og kunstprojekt af [Stine Marie Jacobsen](#), hvor kunstnerisk forskning og aktivisme er nøglen til udvikling af demokrati og borgerlig agenda. Med fokus på forholdet mellem kunst, kollektiv intelligens, aktivisme, medborgerskab, retsfølelse og politik undersøger projektet, hvordan borgerne kan engagere sig i de love, der styrer dem.

I anledningen af Maria Projektet har *Law Shifters* antaget en ny titel og form:

Law Shifters – Come as You Avatar.

Metode

Stine Marie Jacobsen har i løbet af 2021 mødt tre grupper, der er særligt berørt af lovgivningen, nemlig sexarbejdere, stofbrugere og immigranter med henblik på at skrive love og designe avatarer sammen med dem. Den 24. februar blev projektets tre dele publiceret: en række korte film og gadeplakater med brugernes avatarer og deres lovforslag samt en udgave af gademagasinet *Stradã* (#10), der rummer de personlige erfaringer og samtalerne bag lovforslagene. De tre dele udstilles og distribueres i byrummet, Mariakirken, Brugerforeningen og online.

Under udstillingsperioden fungerer Mariakirken som et "lobby center" for deltagernes lovforslag. I de tre måneder vises videoværkerne på Maria Kirkeplads, og Jacobsen involverer politikere, presse og andre aktører for at få offentlig fokus på deltagernes lovforslag. Ud over kunstprojektets animationsfilm, gadeplakater og *Stradã*-bladet, vil der være en række events i og omkring Mariakirken, hvor offentligheden kan komme til lyttemøde og lære mere om retten til initiativ og mulighederne for at tage del i lovgivningen.

Det centrale spørgsmål i Jacobsen's *Law Shifters – Come as You Avatar* er: Hvordan kan kunstnerisk praksis bidrage til fremtidige modeller for borgerdeltagelse i lovgivningsarbejdet. Værket vil ikke producere stereotype resultater, ekskludere eller stigmatisere grupper yderligere, men tværtimod være et handlingsorienteret kunstprojekt og fremme lovforslagene i et forsøg på at skabe lighed for loven. Lighed for loven handler i *Law Shifters* om, at alle mennesker skal have en forfatningsmæssig "initiativret" - på lige fod med staten og alle medborgere. Avatarerne er således med til dels at anonymisere, dels at generalisere værkets udsagn.

I både Mariatjenesten i Mariakirken og Kompasset på Nørrebro (to sociale initiativer drevet af Kirkens Korshær) er der tale om en rummende og lyttende praksis, der ikke stiller krav eller forventninger til brugerne. Denne praksis, hvor du som bruger kan "komme som du er", gentages i *Law Shifters – Come as You Avatar*, men her ydes der også – i kraft af kunsten og juraen – et muligheds- og deltagelsesrum. Her får fx en sexarbejder en platform til at ytre sig lovmæssigt om sine livsvilkår, så vi forstår en sammenhæng og til tider også ulighed på radikalt nye måder, og hvordan loven **kunne** være et redskab for øget lighed.

Partnere

Law Shifters – Come as You Avatar er realiseret i samarbejde med lokale partnere: Michael Lodberg Olsen, social iværksætter og redaktør af Gademagasinet *Stradã* og kommer også fra Minority, SIO - Sex Arbejdernes Interesse Organisation, Brugerforeningen –interesseorganisation og talerør for aktive stofbrugere, Café Dugnad, Kompasset og advokat Emil Kiørboe, tidligere Gadejuristen.

**Indsæt i straffelovens § 81:
"social status"!**

Vold er kriminaliseret i straffelovens §§ 244 og 245, og straffelovens § 81, nr. 6, skærper straffen ved "hadforbrydelser", dvs. hvis en forbrydelse har baggrund i "andres etniske oprindelse, tro, handicap, seksuelle orientering eller lignende". For at styrke beskyttelsen af vold mod socialt udsatte er mit lovforslag, at begrebet "social status" indsættes efter "seksuelle orientering" i straffelovens § 81, nr. 6.

Dette lovforslag er skrevet af en deltager i kunstprojektet Law Shifters, som udstilles i Mariakirken og Brugerforeningen 24 Februar - 30 April 2022.

Læs Stradå gadebladet nr. 10 og www.marlaprojektet.dk for mere info om projektet og events.

Stradå

Ændring af loven om euforiserende stoffer!

Efter § 1 i loven om euforiserende stoffer, stk. 2, 1. pkt. indsæt:
"Behandlingen kan varetages af kommunale behandlingssteder, Kriminalforsorgens institutioner eller sygehuse og kan foregå på behandlingsstedet, via apotek eller eget hjem."

Dette lovforslag er skrevet af en deltager i kunstprojektet Law Shifters, som udstilles i Mariakirken og Brugerforeningen 24 Februar - 30 April 2022.

Læs Stradå gadebladet nr. 10 og www.marlaprojektet.dk for mere info om projektet og events.

Stradå

Ændring af loven om euforiserende stoffer!

§ 3 i loven om euforiserende stoffer udgår:

"Ved udmåling af straffen, herunder ved fastsættelse af bøder, skal der lægges vægt på skadevirkningerne af de pågældende stoffer. Advarsel kan i almindelighed ikke meddeles, medmindre sociale forhold taler for at meddele en advarsel og besiddelsen af stoffet er udtryk for en stærk afhængighed som følge af et længe og vedvarende misbrug af euforiserende stoffer."

I stedet indsættes:

"Besiddelse til eget forbrug straffes ikke."

Dette lovforslag er skrevet af en deltager i kunstprojektet Law Shifters, som udstilles i Mariakirken og Brugerforeningen 24 Februar - 30 April 2022.

Læs Stradå gadebladet nr. 10 og www.marlaprojektet.dk for mere info om projektet og events.

Stradå

Ophæv § 233 i straffeloven!

Denne lovændring vil medføre, at sexarbejde kan blive omfattet af de almindelige regler på arbejdsmarkedet for selvstændigt erhvervsdrivende.

Dette lovforslag er skrevet af en deltager i kunstprojektet Law Shifters, som udstilles i Mariakirken og Brugerforeningen 24 Februar - 30 April 2022.

Læs Stradå gadebladet nr. 10 og www.marlaprojektet.dk for mere info om projektet og events.

Stradå

Stine Marie Jacobsen: Law Shifters – Come as You Avatar . Gadeplakater med fire af de i alt otte avatarer.

Stine Marie Jacobsen: *Law Shifters – Come as You Avatar* (åbningen med taler af bl.a. kunstneren selv, der her introducerer sin udgave af Stradä til projektet). Foto: Jonas Kim Jacobsen / Folkekirken Vesterbro

Stine Marie Jacobsen: *Law Shifters – Come as You Avatar* (videoprojektion på kirkepladsen under åbningen). Foto: Jonas Kim Jacobsen / Folkekirken Vesterbro

Stine Marie Jacobsen: *Law Shifters – Come as You Avatar* (politisk lyttømøde med intro af skuespiller Christian Gade Bjerrum, der gav avatarerne krop for en stund). Foto: Jonas Kim Jacobsen / Folkekirken Vesterbro

Stine Marie Jacobsen: *Law Shifters – Come as You Avatar* (politisk lyttømøde). Foto: Jonas Kim Jacobsen / Folkekirken Vesterbro

[SE VIDEOVÆRKET](#)

[SE INTERVIEW FRA LYTTMØDE](#)

Om kunstneren og Law Shifters

Stine Marie Jacobsen er en konceptuel kunstner, der udvikler langsigtede deltagelses- og uddannelsesprojekter gennem samarbejde og teambaseret arbejde med forskere, advokater og pædagoger blandt mange andre.

Tidligere manifestationer af *Law Shifters* projektet har i samarbejde med 40 jurister, advokater, dommere og tusindvis af deltagere behandlet spørgsmål om indvandring, børns rettigheder, ytringsfrihed, racisme og klimalove i bl.a. i Danmark, Tyskland, Storbritannien, Frankrig, Norge, Grønland, Sverige, Libanon, Chile og Ukraine. www.stinemariejacobsen.com/law-shifters og www.law-shifters.eu

Khaled Barakeh: Design of Necessity

4. juni - 30. september 2022

Introduktion

Design of Necessity af den syriske kunstner [Khaled Barakeh](#) hylder den modstandskraft, som syrerne mobiliserede og stadig mobiliserer for at overleve Assad-regimets krig og belejringer. Det regime, der med hjælp fra det allierede Rusland blandt andet brugte sult som våben. *Design of Necessity* slår ned i et universelt tema om menneskelig modstandskraft i krigstider, og udstillingen skal forstås som en åben platform, hvor erindringer deles, hvor solidaritet praktiseres og modstandskraft mobiliseres. Alt dette for syrerne og alle andre mennesker, der lever under belejring og sult, i retfærdighedens navn.

Metode

Barakehs kunstneriske metode er deltagerbaseret og engagerer syriske overlevende fra belejringen og syrerne, der lever i udrejse- og asylcentre i Danmark. *Design of Necessity* sætter brudstykker sammen fra beretninger og erfaringer, der er unikke og intimt forbundne med syrerne. Udstillingen henter kunstnerisk inspiration fra disse skildringer og udforsker syrerens vilje til at holde sig i live som en kollektiv handling. Udstillingen tilbyder i samme tråd et rum til at undersøge nye muligheder for fælles forståelse og solidaritet mellem ofre for krigsforbrydelser, fortidige som nutidige.

Design of Necessity udstiller bearbejdede parabolskærme på Maria Kirkeplads, beholdere med svampe, der gror i kirkerummet, og en række dokumentariske materialer og billeder, der vil blive installeret, uddelt og vist indtil slutningen af september. Syriske asylansøgere og flygtninge – som lever under en konstant trussel om at blive sendt tilbage af den danske stat – er inviteret til at forarbejde parabolerne. Parabolerne bliver således til kunstværker, portrætter af menneskelig overlevelse, hvis brudte spejlbilleder leder tankerne hen på de seneste ti års knuste syriske identiteter og samfund. I den danske offentlighed er parabolantennen ofte stigmatiserede genstande, der forbindes med indvandrere og såkaldte ghettoområder. I Khaled Barakehs udstilling forvandles de til en konkret søgen efter forbindelse og til ikoner for syrerens modstandskraft – både under krigen og i deres nye, fremmede hjem.

De skulpturelle værker i *Design of Necessity* skildrer den kreative hverdagspraksis, som syrerne udviklede med forhåndenværende redskaber under belejringen, mens de levede i kældre, beskyttelsesrum og gølle skjulesteder. For at opvarme mad og koge vand fastgjorde syrerne spejlglas på indersiden af parabolskærme for at udnytte og koncentrere solens stråler. De lærte at dyrke svampe, som trives under selv barske forhold, og det blev en vigtig kilde til ernæring. De fotografiske bidrag fra belejringen i Syrien til udstillingen er co-kurateret af den syriske fotograf og filmproducent Guevara Namer.

Khaled Barakeh: *Design of Necessity*. Workshop med herboende syrere på Fabrikken for Kunst og Design. Fotos: Khaled Barakeh

Khaled Barakeh: *Design of Necessity*. Åbningen. Fotos: Sille Arendt / Folkekirken Vesterbro og Khaled Barakeh

[SE VIDEO-INTERVIEW MED KHALED BARAKEH HER](#)

Om kunstneren

Khaled Barakeh er billedkunstner og kulturaktivist og bor og arbejder i Berlin, Tyskland. Han er uddannet fra Faculty of Fine Arts i Damaskus i 2005 og modtog sin MFA fra Det Fynske Kunstakademi i Odense i 2010. I 2013 afsluttede han et Meisterschuler-studie på Städelschule i Frankfurt, Tyskland. Barakehs praksis er fokuseret på at omformulere øjeblikke af dissonans og ofte den åbenlyse uretfærdighed i politiske og sociale strukturer. www.khaledbarakeh.com

Hanne Lise Thomsen: *Maria Projektet*

4. november 2022 - 31. januar 2023.

Introduktion

[Hanne Lise Thomsens](#) projekt har været længe undervejs, 'på gaden', kunne man sige. Hun har via kontakter og nye relationer i det københavnske gadeliv og stofmiljø researchet i halvandet år, snakket, diskuteret, samlet noter, udleveret éngangskameraer, indsamlet billeder, opstøvet fotografier fra miljøet, indhentet uvurderlig viden og fortællinger fra mennesker, der har levet med stoffer i mange år. Det samme gælder dem, der dagligt arbejder med stofbrugere og det liv, det forårsager på godt og ondt. Alle de liv, der tilsammen præger Vesterbro i og omkring Mariakirken.

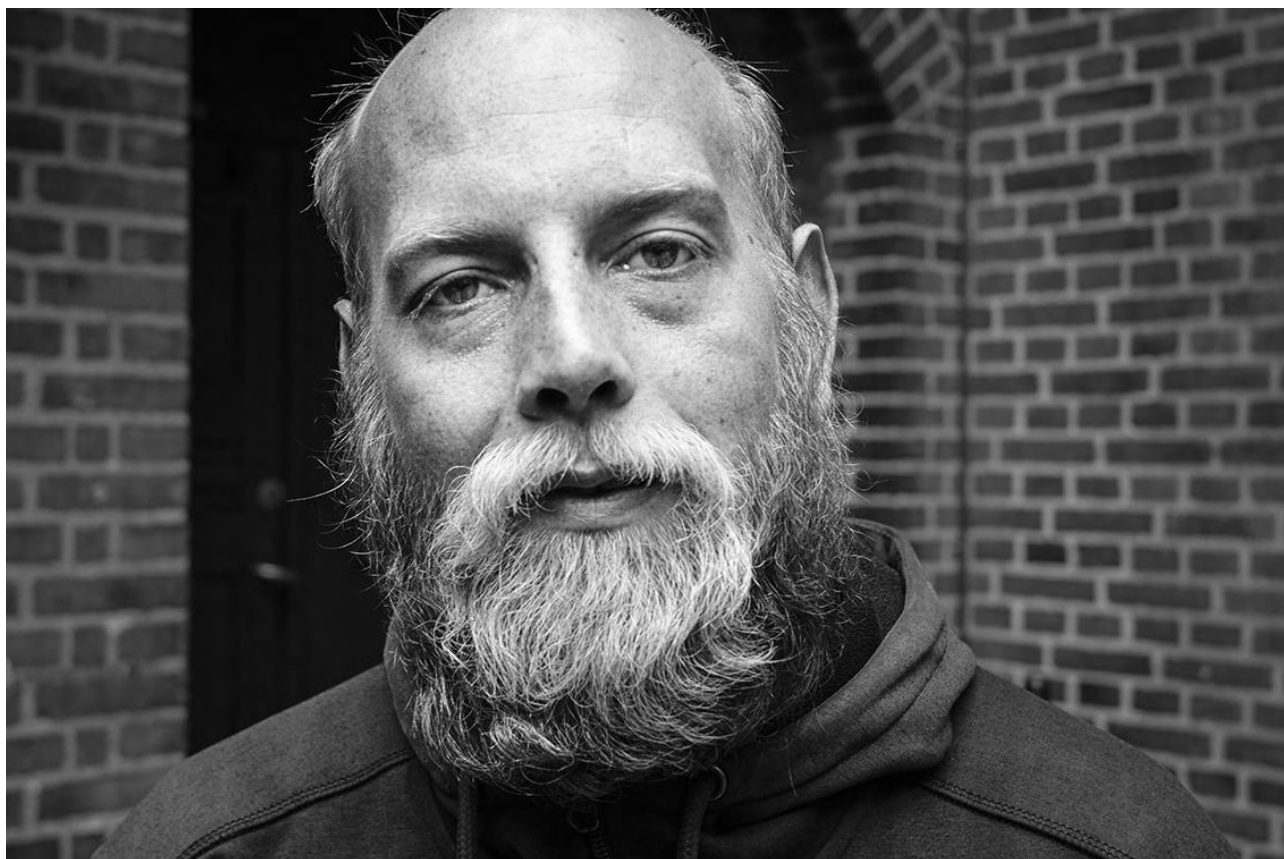
Metode

Hanne Lise Thomsen giver med bogen "*Maria Projektet*" kunstnerisk form til anerkendelsen og empatien ved åbent, anerkendende, lyttende, betragtnende og indfølelse at møde – i ordets egentlige betydning – mennesket foran sig.

Publikationen indeholder en række fortællinger og visuelle vidnesbyrd fra Vesterbros forskellige lokationer, herunder Mændenes Hjem, Stofindtagelsesrummet H17, Reden, Mariatjenesten m.m. Den kunstneriske præmis er baseret på virkelige møder, og det er der kommet en række meget personlige rum og fortællinger ud af. Publikationen er realiseret i nært samarbejde med dels gadebetjent Rud Ellegaard, der i 40 år har haft sit virke på Vesterbro, og som bidrager til publikationen med en række dagbogstekster; og dels Lise Grüner Bertelsen, der er medredaktør på publikationen.

[BOGEN](#)

[SE VIDEO MED RUD](#)

Hanne Lise Thomsen: *Maria Projektet* (Casper), 2022

Hanne Lise Thomsen: *Maria Projektet (Heidi)*, 2022

Hanne Lise Thomsen: *Maria Projektet* (foto taget af Ali Golzaripour), 2022

Hanne Lise Thomsen: *Maria Projektet* (foto taget af Ali Golzaripour), 2022

Hanne Lise Thomsen: *Maria Projektet*, 2022 (åbning med oplæsninger Mikael (Klarinetten), Anja Plesner Bloch og Nanna W. Gottfredsen). Foto: Jonas Kim Jacobsen / Folkekirken Vesterbro

Hanne Lise Thomsen: *Maria Projektet*, 2022 (åbning med oplæsning af Rud Ellegaard, musikalsk bearbejdet af Julie Smed Jensen og Koret Paradox). Foto: Jonas Kim Jacobsen / Folkekirken Vesterbro

[SE VIDEO MED KORET PARADOX](#)

Bogen er først og fremmest et vidnesbyrd tilegnet alle bidragsyderne, og vil i udstillingsperioden blive omdelt i og omkring Mariakirken. I Mariakirken vil der fra åbningen til og med januar 2023 finde en række offentlige samtaler sted, som relaterer sig til publikationen. Derudover udstilles en række billeder taget af Ali Golzaripour, der i mange år har fotograferet livet på Vesterbro, og som også bidrager til publikationen. Formålet med den visuelle del er at tilføje en ny rumlig dimension, hvor det offentlige gaderum og kirkerum forenes og understøtter de samtaler, der vil finde sted i Mariakirken.

Om kunstneren

Hanne Lise Thomsens værker er både rettet mod byens stemningsfyldte rum og kæmper samtidig imod undertrykkelse. Det ene er æstetisk, det andet politisk, men de er samtidig viklet intimt ind i hinanden. For de hænger sammen. Byens rum er ikke bare skabt af arkitekturens strukturer, men også af politiske forhandlinger. At blive synlig i byens rum handler om at tage plads inden for dette rum og medvirke til at skabe dette rum. Værkerne anvender både fotografiet, teksten og det levende billede til at skabe disse rum og fortællinger. Thomsens værker udstilles sjældent på en museums- eller gallerivæg, men langt oftere som billboards, plakater og lysprojektioner i det offentlige rum. Denne ikke-konventionelle brug af fotografiet udvides yderligere ved, at hun ofte inddrager andres billeder. Se mere her: <http://hannelisethomsen.com/>

Santiago Mostyn: *Happy's House*

12. marts 2023 - 8. juni 2023

Introduktion

Et kunstværk kan være et sted for et særligt nærvær, og derfor er kunstoplevelsen også altid en mulig forbindelse til de komplekse fænomener omkring os. Som mennesker har vi samtidig ofte brug for pejlemærker eller en idé om et hjem, vi kan genkalde som et sted for en forankring, en dyb forbindelse, der ikke lader sig begrænse af landegrænser, verdenshave eller tiden for den sags skyld. Lyd og musik har en særlig evne til at foretage sådanne transporter.

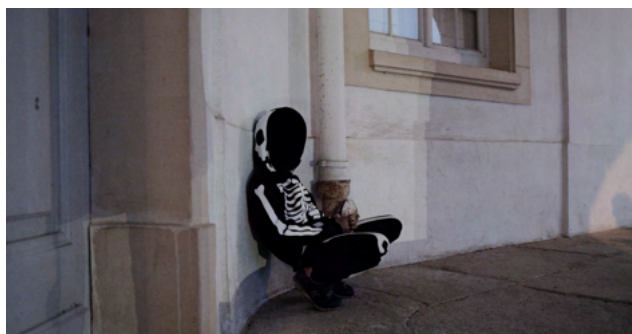
Happy's House af [Santiago Mostyn](#) er et musikalsk filmportræt i tre spor af et arbejderklassehjem i New Jersey, med en performance af jazztrommeslageren og trompetisten Victor Jones som omdrejningspunkt. Det lyserøde hus i filmens centrum ligger i East Orange, en by med en rig musikalsk og kulturel arv inden for jazz, hip-hop og popmusik. Victor Jones hylder dette hus, hans barndomshjem, og sin mor Hazel "Happy" Jones bl.a. med en nyfortolkning af *I Thought About You*, en jazzstandard, der er blevet sunget og spillet på forskellig vis af Dinah Washington, Miles Davis, Billie Holiday og mange andre.

Metode

Med Santiago Mostyns nye trekanals videoinstallation *Happy's House* træder vi ind i en personlig billedverden med mennesker og minder. Et fællesskab i et hjem, i en by, en matriark midt i en stor familie, håndholdte videooptagelser fra start 90'erne. Generationer i tæt samhørighed udspiller sig for os. Der bliver grinet, snakket, spist, leget og spillet musik. Menneskene i optagelserne er hjemme uden nødvendigvis at være det. Værten for sammenkomsterne og husets beboer er Hazel "Happy" Jones.

Forestillinger omkring det sorte amerikanske familiehjem, fødslen og opvæksten af musikalske talenter og kirkens kontemplative rum krydser hinanden i *Happy's House*. Victor Jones' performance er vævet sammen med tidlige hjemmevideo-optagelser af en familiesammenkomst i huset, video-vandring på Google Street View, MR-scanninger af kunstnerens (barnebarnets) knæ og optagelser af arkitektoniske interiører, hvor et barn (oldebarn) løber hætteklædt og ansigtsløst rundt.

Victor Jones, hendes søn, sidder nu ved siden af, i et mørkt rum. Tiden er gået, men musikken forbinder kroppe og minder gennem tiden, mens kameraet langsomt cirkulerer om musikeren i hans genkaldelse og hyldest til hans mor. Kunsten bliver ligesom kirken et rum for både heling og erindring drevet af kærlighed. Her udtrykkes det ikke i ord, salmer og ritualer, men i en æstetisk oplevelse, hvor sansningerne og fortællingerne fra mange kroppe, tider, lokationer mødes i et værk – et rum og en situation vi som medmennesker kan dele og mærke på egen krop.

Santiago Mostyn: *Happy's House* (stills fra værket)

Santiago Mostyn: *Happy's House*, 2023. Installationsview. Foto: Jonas Kim Jacobsen / Folkekirken Vesterbro.

[SE UDDRAG AF VIDEOVÆRKET](#)

[SE VIDEO-INTERVIEW MED SANTIAGO MOSTYN](#)

Om kunstneren

Santiago Mostyn (f. 1981, San Francisco) er en kunstner, hvis praksis lægger vægt på narrative forviklinger i jagten på nye forståelser af steder og mennesker både i kulturel og psykisk forstand. Mostyn har længe været interesseret i samspillet mellem musik, fortælling og det legemliggjorte selv, med værker, der manifesterer sig som film, udstillinger og kuratoriske projekter. Mostyn er bosat i Sverige, men har stærke bånd til Zimbabwe, Trinidad og Tobago – de lande, hvor han er opvokset. <https://santiagomostyn.info>

Kenneth Balfelt Team // Johan August: *UNDER PRESSURE* – et forsoningsbaseret kunstprojekt på Maria Kirkeplads

23. september - 30. november 2023.

Introduktion

Maria Kirkeplads er et helt særligt rum i det københavnske byrum. Her mødes barske og på mange måder uværdige livsforhold med den lokale hverdag og kirkens sociale indsats. Det er et byrum, hvor nogle af samfundets mest stigmatiserede grupper søger hen, fordi det omgivende samfund ikke formår at rumme dem, selvom de oftest lovligt opholder sig her. Mariakirken og Mariatjenesten har siden 1974 forsøgt at imødekomme og vise omsorg for brugerne af kirken, tjenesten og pladsen – skabe et helle i et samfund, som umiddelbart ikke ville og stadig ikke vil disse mennesker.

Den kirkelige og sociale indsats er dog aldrig blevet indtænkt i selve pladsens udformning og funktion. Pladsen er den dag i dag, og til trods for et omfattende redesign i 2014, ikke blevet et rum, der udtrykker de anerkendende, næstekærlige og rummelige værdier, som Mariakirken og Mariatjenesten praktiserer og prædiker – ligesom at den sociale indsats har svært ved at matche de behov som er, til stor gene for både socialt udsatte og naboer. Hvordan heler vi dette konfliktfyldte lokalsamfund og kan kunsten spille en rolle i det? Det er dette mæglende og helende forsoningsarbejde, som *UNDER PRESSURE* vil undersøge.

Metode

UNDER PRESSURE af [Kenneth Balfelt Team // Johan August](#) skal ses som en *trædesten* henimod en helhedstænkende og langsigtet social, arkitektonisk og kulturel løsning for Maria Kirkeplads. Dette *forsoningsrum* er således en nødvendig indledning på en længere proces om Maria Kirkeplads, der skal opbygge forståelse og anerkendelse af behov og livsvilkår på tværs af grupper på Vesterbro.

Kunstnerne er inspireret af Sandhedskommissionen Truth and Reconciliation Commission of South Africa 1995-2001, der havde til opgave at kortlægge de krænkelser af menneskerettighederne, der fandt sted under apartheidstyret efter 1960, og derigennem lette forsoningen mellem befolkningsgrupperne. Kommissionen kunne give amnesti til gengæld for aflæggelse af fuldt vidnesbyrd. "For os er Sandhedskommissionen et større skridt for menneskeheden end månelandingen," udtaler kunstnerne.

UNDER PRESSURE indledes i september 2023, hvor kunstnerne skaber en fysisk ramme på pladsen, involverer brugerne, lokale beboere, kirken, myndigheder og kommunen i en forsoningskommission, der vil etablere et fællesrum drevet af dialog, refleksion og erkendelse.

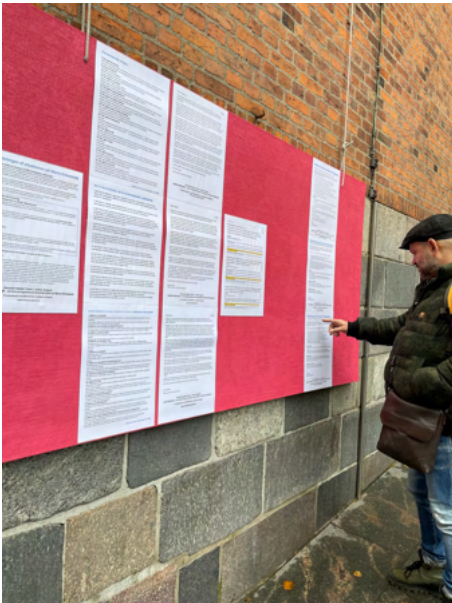
Her er det især gruppen af rumænske fattigdoms-migranter, der er i fokus, da de ikke bliver hørt og udgør en af samfundets mest stigmatiserede grupper. Denne gruppe, som tæller 20-30 mennesker, har været faste gæster på pladsen – også om natten, hvilket har ført til konflikter i nabolaget. Senest i juni 2023 førte frustrationerne til underskriftsindsamling og razzia fra politiets udlændinge-enhed, der skræmte og truede brugerne væk. Der var derfor også lagt op til en række forsoningsmøder og et borgermøde om aktivisme, hvor alle parterne kunne mødes, udtænke strategier, forklare sig og lytte til modparten.

Kenneth Balfelt Team // Johan August: *UNDER PRESSURE*, 2023. Åbning. Fotos: Jonas Kim Jacobsen / Folkekirken Vesterbro + Jella Bethmann.

[SE VIDEO FRA ÅBNINGEN](#)

Kenneth Balfelt Team // Johan August: *UNDER PRESSURE*, 2023. Fotos: Jonas Kim Jacobsen / Folkekirken Vesterbro, Matthias Hvass Borello, Kenneth Balfelt Team // Johan August og Jella Bethmann.

[SE VIDEO FRA 1. FORSONINGSMØDE](#)

Om Kunstnerne

Kenneth A. Balfelt anvender kunsten som et redskab til at udvikle samfundet, bl.a. ved at bruge nye modeller for inddragelse, hvor især brugerne indgår som skabende aktører. Balfelts projekter bliver oftest til anvendelige rum, der udfordrer idéer om det udsatte, imens de udfolder en ikke-hierarkisk metode til inddragelse af socialt udsatte områder og grupper som bl. a. hjemløse og stofbrugere. I sit arbejde inddrager Balfelt forskellige fagligheder, og han arbejder ofte tæt sammen med sociologer, antropologer, byplanlæggere og arkitekter. www.kennethbalfelt.org

Johan August har i 30 år som kunstner og kulturproducent skabt værker og projekter indenfor fotografi, teater, installation, film, digitale medier og arkitektur med blandt andet udviklingen af Danmarks første svanemærkede typehuse.

REAKTION / REFLEKSION

af Lise Christina Rasmussen & Matthias Hvass Borello

Maria Projektet er et særligt projekt på et helt særligt sted med en meget stedsspecifik brugergruppe, som ikke findes andre steder i hverken det kirkelige eller kunstneriske landskab. Derfor var det svært at forudsige, hvordan reaktionerne ville være, og hvilket følgeskab projektet ville få. Ville kirkens gæster og Mariatjenestens brugere gribe projektets metoder og redskaber – også til at ytre sig som individ i en sårbar tilstand; ville et kunstpublikum finde vej til Mariakirken, og hvordan ville de sociale tilbud og organisationer på Vesterbro reagere? Ville pressen gribe og dække værkerne og de budskaber, der lå i dem, og ville samtalen få liv i den offentlige debat?

Allerede under første projekt med **J&K** blev mange af vores spørgsmål besvaret positivt, imens kunstnergruppen havde en tilgang, der afkrævede de forskellige aktører i kirkens villighed til at gå i dialog og engagere sig i hinandens tilstedeværelse. I deres legende og engagerende tilgang blev vi rystet sammen. Ligesom flere af de andre kunstnere valgte J&K en progressiv strategi, hvor en række workshops eller 'rituelle øvelser' byggede op til kulminationen i deres 'Final Performance' og et symposium, der forenede aktivisme, Grøn Kirke, animisme og kulturkritik i forsøget på at finde nye veje til at forbinde os med naturen og de basale materialer omkring os.

Det blev helt centralt og vigtigt for projektets integration, at kunstnerne indledte deres tilstedeværelse ved at bygge en lerovn ude på Maria Kirkeplads. Signalværdien i den handling var klar og stærk, og det satte mange samtaler i gang på gadeplan og med nysgerrige naboer.

J&K: *Kin Matter (Ritual Practice I)*. Under kyndig assistance fra Randi Kjær. Fotos: Matthias Hvass Borello

J&Ks lerovn blev bygget sammen med flere af brugerne i Mariatjenesten og sammen med alle mulige andre, der kiggede forbi Maria Kirkeplads. Det blev et samtaleværk i takt med at brænde blev smidt på ovnen, og man kunne komme og varme sig. Mennesker mødtes på kryds og tværs og talte sammen om naturen og vores tabte evne til at forbinde os til den. I forbindelse med flere af de rituelle øvelser, hvor kirkerummet blev et åbent værksted, kom folk ind og lavede bl.a. kopper. Den kreative udfoldelse blev et alternativ til den sædvanlige måde at være sammen med hinanden på i Mariatjenestens åbningstid.

Den rituelle øvelse som håndarbejde kom til at sammenholde på den ene side et sanseligt forhold til leret som en næste, der behøver omsorg, og på den anden side et helende og forbindende element i at nytten er indbygget i selve aktiviteten og ritualen. At gøre noget med sine hænder og gøre noget godt for dets egen skyld gav anledning til at overveje, om det vi gør i livet, altid skal nytte noget. Sådant som vi netop ellers er tilbøjelige til at tænke i vores samfund om resultater, vækst og effektivitet på naturens bekostning, fordi naturen indtil nu er blevet betragtet som en ressource, der gerne skulle gøre nytte for mennesker.

Håndarbejdet som en rituel øvelse blev også et terapeutisk værktøj, der skabte ro og gjorde det muligt at holde overtænkning på afstand, minimere stress for den, der var og er sårbar i alle mulige henseender.

J&K: *Kin Matter (Ritual Practice II)* med lydside af Thilde Fjord Madsen. Foto: Jonas Kim Jacobsen / Folkekirken Vesterbro.

Med brugerinddragelsen opdagede vi også nye sider hos hinanden, blandt brugere ansatte og frivillige, for det viste sig at flere af de hjemløse migranter fra Østeuropa havde en rig keramik tradition, og sådan skabte projektet et rum, hvor vi kom bag om fattigdom og udsathed.

Som et kontemplativt rum og ved at bruge hænderne og samtidig fordybe sig i meditation, satte det mange tanker i gang omkring ressourcer, evner og kompetencer og nyttetænkning. De rituelle øvelser blev et andet bud på det at vise gensidig omsorg og en model for at inddrage naturens materialer i næstebegrebet.

J&K: *Kin Matter (Ritual Practice I)*. Foto: Jonas Kim Jacobsen / Folkekirken Vesterbro

J&K integrerede sig dybt ind i kirken og blandt de aktører, der udgør kirkens levede liv. Mariatjenesten, Babysalmesang, Fisken og Brødet, den eritreanske menighed, kirkens organist, Koret Paradox, klimadagsordener i folkekirken og særligt ritualerne i kirken flettede sig sammen i *Kin Matter*, der helt grundlæggende udfordrede næstekærlighedsbegrebet i positiv forstand.

Begrebet blev mere inkluderende og til et kollektivt ærinde i en tidsalder, hvor vi hele tiden konfronteres af klodens kritiske tilstand og manglen på vores (oprindelige!) forbindelse til naturen

og materialerne omkring os. Men ved at integrere sig dybt i kirkens liv og praksis, kan det også blive svært at opretholde integriteten i sammenhængen:

“Da vi var meget dybt forankret i kirkens kontekst (i hjertet af kirken, både tematisk og fysisk), oplevede vi en usikker og fin balance mellem at arbejde uafhængigt som kunstnere og risikoen for at blive opslugt af konteksten. Den indledende performance i forbindelse med åbningsandagten var et godt eksempel på dette. I hvilket omfang blev vores intervention i andagten en "tjeneste" for kirken, og i hvilket omfang opretholdt den sin egen intervenserende karakter som en "performance", spørger duoen i deres overvejelser efter projektet.

Og det skulle vise sig, også i de senere projekter, at det netop var i gråzonerne, forvirringen og tvivlen, at projektet for alvor genererede læring og manifesterede sin intention om at udvikle metoder og tænkning. Målsætningen var, at hverken kirken eller kunsten skulle tjene den anden part, men tværtimod forstærke hinandens praksisser og dagsordener så vidt muligt.

Imens de løbende workshops var velbesøgt af særligt Mariatjenestens brugere, så var der et stort, mere alment kulturpublikum, der mødte ind til symposium og performance (12+13. feb, 2022).

J&K: Kin Matter (Symposium), 13. feb. 2022. Foto: Marie Rosenkilde Lindberg

Symposiet blev tilrettelagt og modereret i samarbejde med Laboratorium for Æstetik og Økologi (v. Ida Bencke) og talte indslag fra digter, performancekunstner og praktiserende af naturritualer Shëkufe Tadayoni Heiberg, designer og aktivist Zeenath Hasan, professor i statskundskab med særlig fokus på nymaterialisme og klimaforandringer Lars Tønder, samt teolog og bio-etiker Mickey Gjerris. Sidstnævntes diagnose over menneskets relation til naturen lød sådan her:

“How did we end up in this mess? If we ask humans, they will say we are the most intelligent species on the planet. But the position we have put ourselves in, endangering our own species and life on this planet, doesn't seem very intelligent.”

J&K: Kin Matter (Symposium), 13. feb. 2022. Foto: Marie Rosenkilde Lindberg

Spændet i panelet gav sig også udslag i flere tankevækkende tilgange til det at leve, handle, tænke og lære i pagt med naturen og dens ressourcer, og imens tilstanden blev diagnosticeret som akut, var symposiet også fyldt med håb, bud på meningsfulde, kollektive tilgange og måder at gentænke værdi og hierarkier på.

En ikke-hierarkisk og omsorgsfuld forståelse af og omgang med naturens ressourcer lød således fra Shëkufe Tadayoni Heiberg:

"If you eat, you should plant. If you breathe, you should plant. You can't eat if you don't do plant work, if you don't give back. We have this obligation. That's the least we can do. We should understand the amount of care, there is in the food we eat every single day."

Den afsluttende performance samlede hele projektet, kan man sige. Alle de rituelle øvelser med ler, surdej og tekstiler flettede sig ind i rituelle praksisser fra kirkens dagligdag og skabte et levende tableau, et kollektivt ritual – i ordets faktiske forstand, hvor også projektets musiker Thilde Fjord Madsen meget vellykket inddrog organist Niels Andersson, Koret Paradox og de forskellige materialer som dele i den store og legende manifestation. Vi byggede et kollektivt alter, bagte brød, drak svampe-te, mediterede, hvilede os og vågnede op til nybagt brød fra lerovnen på pladsen. Et levendegjort mikrokosmos i tæt forbindelse med hinanden og naturens basale ressourcer og vilkår.

J&K: *Kin Matter (Ritual Practice V)*, performance. Foto: Jonas Kim Jacobsen / Folkekirken Vesterbro

Kin Matter blev både dækket af kunstn.nu og DR-radioprogrammet *Tidsånd* med interview radioreportage fra åbnings-andagten 18. nov. 2021.

Hvor J&K primært fokuserede på et rituelt rum, vendte **Stine Marie Jacobsen** nu opmærksomheden mod gaden og de skæbner, der præger Mariatjenestens brugergruppe (siden 1974) af fattigdomsmigranter, sexarbejdere, stofbrugere og andre socialt afskårede og udsatte. Igen var der tale om et workshopforløb, der lå forud for værket, og som blev faciliteret gennem flere organisationer, der kunne skabe rammerne for et tillidsfuldt og gensidigt møde med brugerne. For Stine Marie Jacobsen var det særligt Michael Lodberg Olsen, som fungerede som guide ind i det lokale miljø, sociale institutioner og arbejde.

"Jeg kontaktede en lokal social entrepreneur og forhørte mig hos ham, om hvad der var mest 'brug' for på Vesterbro. Det er meget ladet at spørge om 'brug' i forhold til kunst, men jeg bruger tit denne tilgang for at få forventninger og vigtige temaer på bordet. Lodberg sagde, at især hjemløse migranter, sexarbejdere og stofbrugere stadigvæk er de mest udsatte på Vesterbro."

Samarbejdspartnerne og netværket af brugere skulle blive helt centralt for *Law Shifters – Come as You Avatar*. Det politiske lyttemøde blev af den grund også en virkelig smuk og produktiv indledning på en ganske lydhør politisk dialog, der en måned senere førte til, at ordførere og folketingspolitikere på området indvilligede i at tage en dialog for åbent kamera med brugerne. Samtalen skulle handle om lovgivningens uhensigtsmæssige indvirkning på deres livsvilkår, og hvad deres lovforslag reelt ville have af indvirkning på deres og andre brugeres liv.

Stine Marie Jacobsen: *Law Shifters – Come as You Avatar* (politisk lyttømøde). Foto: Jonas Kim Jacobsen / Folkekirken Vesterbro.

Det er et stykke betydningsfuld kunsthistorie, der udspiller sig lige dér, og vi stod tilbage med en følelse af, at værket intention om at lobbye for en øget politisk opmærksomhed omkring mekanismer omkring stigmatisering og fastholdelse af mennesker i virkelig uheldige og sårbare situationer lykkedes. *Law Shifters – Come as You Avatar* understregede også, hvor vigtigt stofbruger-organisationernes mantra "intet om os uden os" er for at sikre værdighed, identifikation og empati og skubbe til forestillingerne, stereotyperne og stigmatiseringen.

Det er helt enkelt *den konkrete viden* fra brugerne, der er det mest effektive værktøj til at skabe identifikation, empati og potentielt ændre forholdene **for** brugerne. For nok er den juridiske erfaring sparsom, men retfærdighedssansen er solid, og mennesker kan godt tænke retfærdigt uden at kende formuleringen af den enkelte lov og hvordan den udmøntes.

[MAI MERCADO \(MF\) MØDER JELENA SEIDEL \(SEXARBEJDERNES INTERESSE-ORGANISATION\)](#)

[KARINA LORENTZEN DEHNHARDT \(MF\) MØDER SVEN RASMUSSEN \(BRUGERFORENINGEN\)](#)

Still fra videointerview mellem Mai Mercado, MF, Konservative og Jelena Seidel, tidl. sexarbejder og grundlægger af Sexarbejdernes Interesse Organisation.

Selv skriver Stine Marie Jacobsen således i refleksionen over sit projekt:

Empati er ofte et misforstået begreb, som mange behandler som et vidundermiddel, der redder alt. Empati hjælper os med at forstå andre mennesker, men empati kan være fordomsfuld og kan guide en person til at hjælpe på en måde, som er forkert eller ikke den hjælp som personen eller stedet virkelig har brug for. Derfor er en konfliktanalyse supervigtig. Et citat fra Sara Ahmed i "Collective Feelings" har vejledt mig i mange år:

"Being moved by the other's pain elevates the Western subject into a position of power over others: the subject who gives to the other is the one who is 'behind' the possibility of overcoming pain." [...] The transformation of generosity into an individual and national character involves a form of "feeling fetishism" [...] the West is the one that gives to others only insofar as it is forgotten what the West has already taken in its very capacity to give in the first place."

Jeg synes altid man som kunstner skal overveje, hvem der definerer etikken for et kunstprojekt, og om den etik virkelig gælder eller er brugbar for stedet og situationen. Bringer andre værdier og etiske regler med sig, som måske ikke er nødvendige? Kunstneren skal forsøge at aflære sig selv og så vidt muligt dele sit forfatterskab, opbygge forbindelser og samarbejde med folk lokalt. Arbejde med folk, der ikke deler deres verdenssyn, arbejde sammen med andre og sammen forhandle sig frem til et resultat.

Noget af det mest øjenåbnende og en læring jeg tog med var, at de fleste deltagere reagerede på avatar spørgsmålet med et: "Jeg er bare mig selv". En person, hvis identitet allerede er under angreb, har ikke lyst til at 'lege' så meget med ideen om at være en anden.

I *Law Shifters - Come as You Avatar* blev vi meget opmærksomme på en værdisnak, der ligger i forlængelse af refleksionerne over empati. At normalisere fx sexarbejde og ligestille det med andre erhverv provokerer og stiller spørgsmålet, om det nu også er socialt bæredygtigt. Socialministeren, Astrid Krag spørger lidt retorisk: "... Men ærlig talt, hvordan ville du have det, hvis din datter kom hjem og skulle i skolepraktik som prostitueret?"

Er det godt for den enkelte at arbejde som sexarbejder, eller er det noget, vi som samfund skal arbejde for at få til at forsvinde ved at erhvervet forbliver delvist kriminelt? Ifølge en af avatarne, hører hun politikerne sige, at sexarbejde ikke skal være nemt. I stedet for direkte at gøre det ulovligt, vil de gøre det så surt for sexarbejdere, at de ikke kan andet end stoppe. "*Det er vigtigt at skelne mellem forskning, empiri og fakta og så på den anden side moralske kæpheste,*" siger hun.

Det fælles gode involverer også refleksionen over, hvad det vil sige at have et godt liv og dermed også hvad der er et værdigt job. Dernæst kommer refleksionen over, hvad der er den rette eller passende omsorg. Hvornår bliver omsorg misforstået omsorg eller decideret nedværdigende omsorg? Vi har hver især vores egen definition på, hvad det gode liv er, men i vores samfund, kommer den ressourcestærke, der med nok så gode intentioner forsøger at sætte dig i den udsattes sted, ofte til at antage noget om, hvad det gode liv er for andre, og det skaber afstand, fremmedgørelse og i dette tilfælde strukturel udstødelse.

Forskningen viser endda, at sexarbejderen manglende rettigheder gør, at mange bliver udsatte. Sexarbejdere er bange for myndighederne, selv om de som gruppe burde være beskyttet af myndighederne. Det hænger umiddelbart sammen med, at minoritetsgrupper ofte ikke får lov til at definere sig selv, men deres eksistens i samfundet forstås ud fra andres fortællinger og fortolkninger. I anerkendelsen af sexarbejde som et selvstændigt erhverv, får det menneske, der sælger sex, værdi, og det bliver en del af det arbejdende samfund, idet det træder ud af en gråzone. Er den anerkendelse så ikke udtryk for en inddragende lydhørhed og omsorg?

Khaled Barakehs projekt *Design of Necessity*, der handlede om syriske fortællinger og overlevelsesstrategier, fik sin egen lidt tilfældige og tragiske aktualitet i kraft af Ruslands invasion af Ukraine få måneder inden åbningen. Rusland, der også under krigen i Syrien har spillet en væsentlig rolle i Bashar al-Assads mangeårige og grusomme krigsførelse mod sit eget folk.

Design of Necessity handlede også særligt om at være vidne, og *hvordan* man kan være vidne. Værket diskuterer ganske aktivt den tilstand og placerer publikum – og det danske og internationale samfund – i den position. Khaled Barakeh forsøger med sit værk at være et vidne og giver i kraft af værket en platform til andre vidner, der bidrager med deres personlige fortællinger og erfaringer. I vidnesbyrdet får det enkelte krigsoffer, som ellers drukner i uoverskuelige tal, et navn og en plads, for i det at være vidne er der en sammenhæng mellem at se og anerkende den anden.

Det er disse fortællinger, der i værket overleveres til os som publikum, og som vi nu må vurdere, hvordan vi kan og vil være vidne til. At være vidne til så voldsom brutalitet og så ubegribelig menneskelig lidelse får mennesker til at opleve en afmagt, en trang til at se den anden vej eller til at flygte ind i noget andet. Det er ikke let at se ind i lidelsen og i ondskaben, og det er i øvrigt det samme, der gør sig gældende for rigtig mange vidner i den nuværende krig i Gaza, den værste humanitære krise, vi har set i mange år. Kan og vil vi identificere os, prøve at forstå, og måske handle?

Design of Necessity handler om overlevelse, og om at nogle mennesker er tvunget til at overleve på måder, som vi slet ikke kan forestille os. I modsætning til overlevelsesstrategier, hvor

mennesker arbejder alene og er sig selv nærmest, er *Design of Necessity* et værk, der hylder overlevelse igennem kollektivet. Der udledes en overlevelsesstrategi, som går ud på at overleve *sammen*. Igennem gensidig omsorg, i solidaritet med andre, klinkes skårene og kreative sjæle forenes i nye metoder til at overkomme lidelsen og sulten. Sammen er vi virkelig stærkere.

Khaled Barakeh: *Design of Necessity*, 2022, workshop med herboende syrere på Fabrikken for Kunst og Design. Foto: Khaled Barakeh

Khaled Barakeh: *Design of Necessity*, 2022, åbning med oplæsning af digte fra fængslede syrere (både oversat til engelsk og på arabisk). Fotos: Sille Arendt / Folkekirken Vesterbro

Med *Design of Necessity*, blev der skabt et helt særligt netværk af brugere med syrisk baggrund og NGO'er, der kæmper for syrernes ret til at søge asyl og opholde sig som legitime flygtninge i Danmark. Det var også det netværk af herboende syrere, der fik krop og stemme i *Design of Necessity*. Samtidig etablerede udstillingen forbindelser til Syrien med fortællinger fra belejringen og fængslerne. I samarbejde med Anne-Marie McManus (litteraturforsker i bl.a. fængselslitteratur) indeholdt åbningen af *Design of Necessity* helt eksklusive oplæsninger af udsuglede tekster fra de syriske fængsler, hvilket havde en markant effekt på de fremmødte, og det forstærkede følelsen af at forbinde sig til levede liv men også voldsomme vilkår i Syrien i et her-og-nu.

Samarbejderne med en række centrale NGO'er (Dansk Flygtningehjælp, Amnesty Danmark, Folkekirkens Nødhjælp og Mellemløst Samvirke) og festivalen Syrian Doc Days førte til en

række tilknyttede begivenheder, hvor bl.a. Khaled Barakehs værk [MUTE](#) tog på turné til Christiansborgs Slotsplads, Mariakirken og Roskilde Festivalen. Værket gav krop til demonstranter med tøj indsamlet fra syriske aktivister, der forsøger at få retfærdighed og bryde den ekstreme tavshed (derfor titlen), som Syrien-krigen er omgærdet af.

Khaled Barakeh: *MUTE*, 2022. Foto: Khaled Barakeh

Design of Necessity trak flere organisationer ind i Mariakirken, bla. DFUNK (Dansk Flygtningehjælp Ungdom), som arbejder for at unge med flugterfaring i Danmark lever et trygt og stabilt ungdomsliv med lige rettigheder. Organisationen arbejder for, at de unge kan udvikle sig og deltage aktivt i det danske samfund sammen med og på lige fod med andre unge. DFUNK faciliterer uddannelsen "Udtaler", som er en meningsdanner-uddannelse for unge med flugterfaringer, som bor i Danmark. Diplomoverrækkelsen til de nyuddannede unge mennesker fandt ekstraordinært sted i Mariakirken under *Design of Necessity*.

Til trods for værkets markante aktualitet, var det – måske af selvsamme grund – ekstremt svært at få pressen i tale. Selv da vi rykkede ind på Christiansborgs Slotsplads med store organisationer og tunge kommunikationsafdelinger i ryggen. Imens kørte der ovenikøbet tragiske reportager fra Syrien parallelt med svært begribelige hjemsendelser af unge gymnasieuddannede syrere i nyhedsfladerne. Men lige meget hjalp det. Syrien-krigen er vitterligt, og det bekræftede vores oplevelser under Barakehs projekt, en af de mest fortrængte og forfærdelige krige i nyere tid.

Trods den manglende dækning af værket fra pressens side fandt en debat sted på Folkekirken Vesterbros facebookside om, hvorvidt kirken drev venstrefløjspolitik med sit fokus på og en vinkel om, at hjemsendelse af syriske flygtninge ikke er rimelig. Flygtningedebatten er i forvejen meget polariseret, og den er svær at adskille fra en integrationsdebat om udlændinge af ikke vestlig herkomst, hvilket tit vil sige muslimer fra mellemøstlige lande. *Design of Necessity* satte tanker igang om vores debatkultur i Danmark, hvor svær den er at tilgå, og hvor mange der trækker sig ud af den, fordi de hverken kan overskue personangreb eller emnets mange nuancer, som det tilsyneladende kræver at kende til for at være med. Mange giver op i frustration og fortvivlelse.

Inspireret af brevet fra skoleverdenen sendte 1000 kirkefolk i sommeren 2021 et åbent brev til regeringen og kritiserede vores hjemsendelsespolitik. Det var et år før *Design of Necessity* tog form i Mariakirken, og det skabte også en debat om, hvor grænserne går for, hvad præster må sige i en offentlig debat, og om kirken bliver for politisk.

Uagtet manglende viden og kendskab til historiske nuancer er tilstedeværelsen af flygtninge fra hele verden et udtryk for undertrykkelse, uretfærdighed og krig. At forholde sig socialt til verden, betyder i dette tilfælde at have blik for krigens ofre i Syrien og de flygtninge, der er landet i Danmark og frygter for at blive sendt tilbage til Syrien. Tro og værdier hænger sammen, og det vil nødvendigvis også komme til udtryk politisk, for lever vi i et samfund, der ikke beskytter mennesker, som er flygtet fra krig, men sender dem tilbage til krig, må det samfund kritiseres. Her er det irrelevant, hvad bestemte politiske partier måtte mene, for kritikken er også "bare" et socialt udsagn om vores fælles sociale og dermed politiske forpligtelse, det er fortalervirksomhed, kampen mod uretfærdighed i håbet om, at vidneudsagnene kan invitere alle samfundsborgere til at se på andre alternativer.

Khaled Barakeh siger selv, da han bliver interviewet om krigen i Syrien: *"I had to make the decision if I wanted to see what's happening and look at strong graphical photos and videos or I shouldn't. And I took the wrong right decision or the right wrong decision, I don't know, which is to look."*

Hanne Lise Thomsens projekt var i første omgang en bog med billeder og fortællinger fra mennesker i og omkring stofscenen, men projektet talte også vigtige begivenheder, dybe og lange processer og møjsommeligt oparbejdede relationer, opbygget over lang tid. For flere af dem, der bidrog til bogen med deres meget personlige fortællinger, var det første gang de delte deres ofte traumatiske fortid med en offentlighed. Ferniseringen var fyldt med følelser, tårer og latter.

Den helt centrale faktor i Thomsens værk var mødet og samarbejdet med lokalbetjenten Rud Ellegaard, der har været uro-, gade- og senest lokalbetjent på Vesterbro i knap 40 år. Hans erfaringer og gradvise erkendelser af tingenes egentlige tilstand, hvor han særligt udvikler en utrolig human tilgang til politiarbejdet, er en helt unik og ekstremt – nærmest eksemplarisk – empatisk fortælling. En særlig værdi for projektet bliver derfor også Ellegaards samling af dagbogstekster, som i samarbejde med redaktøren Lise Grüner Bertelsen bliver udvalgt til bogen, og som også bliver opført til ferniseringen, musikalsk bearbejdet af Koret Paradox v. Julie Smed Jensen.

Med Rud Ellegaard i hånden får Hanne Lise Thomsen adgang til rigtig mange mennesker i stofscenen, både på gaden og ved de sociale organisationer lokalt på Vesterbro, som arbejder for opretholdelsen af værdige forhold for brugerne, fx Dugnad, Reden og Mændenes Hjem. Især sidstnævnte får interesse for bogen, som også tæller bidrag fra flere af deres faste ansatte og brugere. Det ender med at Mændenes Hjem forudbestiller 300 eksemplarer af bogen til distribution i institutionens netværk, hvilket var helt uvurderligt, da netop dét netværk af socialpolitiske aktører er ambassadørerne for både brugernes vilkår og Thomsens projekt.

Rud Ellegaard og Koret Paradox under lanceringen af *Maria* Projektet. Foto: Jonas Kom Jacobsen / Folkekirken Vesterbro.

Selv Københavns Politis narkotika-afdeling kontakter Hanne Lise Thomsen med følgende ordlyd:

Jeg er meget begejstret for bogen og projektet omkring, og mine medarbejdere og jeg kan genkende mange af historierne fra vores verden med arbejdet omkring stofscenen på Vesterbro. Vi har til daglig en indsats i Københavns Politi omkring salg af narkotika på gadeplan, og derfor er vi naturligt til stede omkring Vesterbro ugentligt. Flere af mine medarbejdere har arbejdet med området i over 10 år, og dit værk har vakt stor begejstring hos dem.

Diskussionen om synlighed er stadig relevant og aktuel på Vesterbro og i København. Det, der sker når byen gentrificeres og færre billige boliger bliver tilgængelige. Når der ikke gennemtænkes planer for mennesker med lavere indkomst og samfundets udsatte, herunder stofbrugere, der også benytter sig af det offentlige rum, så vokser uligheden. Byen er ikke længere for alle. Og når vi ikke længere er synlige for hinanden eller ser mennesker fra andre sociale klasser end vores egen, bliver vi blinde over og vores samfund mindre omsorgsfuldt.

Nogle af de tanker kom også frem, da vi i løbet af projektet havde samtaler i kirken mellem bl.a. Ole Meldgaard (teolog og grundlægger af en række sociale indsatser i Danmark og særligt den tidligere østblok), Peter Møller Hansen (social vicevært fra Mændenes Hjem), Chloe Avo Holm (tidligere stofbruger, professionel danser og forfatter til *Stjernebarn*, 2021), Rud Ellegaard (lokalbetjent gennem 40 år) og Glenn Bech (forfatter og højaktuel med bogen, *Jeg anerkender ikke længere jeres autoritet*).

At blive synlig i byens rum og en offentlig bevidsthed handler om at tage plads inden for dette rum og medvirke til at skabe dette rum, og det blev ærinde hele vejen igennem Hanne Lise Thomsens værk.

Bogen skabte en unik samhørighed blandt beboerne i bydelen Vesterbro, hvor både ansatte og brugere af tilbuddene på Vesterbro er repræsenteret som ligeværdige. Bogen viser, hvor stor en forskel de sociale tilbud gør på Vesterbro.

Rud Ellegaard og Glenn Bech i dialog om social stigma og brud med normen og samtale mellem Peter Møller Hansen, Chloe Avo Holm og Ole Meldgaard om sociale behov og indsatser rettet mod gadens vilkår. Fotos: Hanne Lise Thomsen og Pi Anthony

Det stod meget tidligt klart for **Santiago Mostyn**, hvad hans projekt skulle være under Maria Projektet, da han i noget tid havde ledt efter en kirkelig kontekst til et værk om sin mormor Hazel "Happy" Jones og hendes hus i East Orange, New Jersey. For Mostyn var der en sammenklang mellem det spraglede community, hun var en del af – også kirkeligt – og Mariakirken. Samtidig handlede videoværket om at bearbejde sorg og følelsen af at miste sit familiære anker som individ. På den vis var værket – ulig mange af de andre projekter – også meget universelt og knap så fokuseret på en særlig udsat gruppe.

Værkets visning i Mariakirken var koblet til Mariatjenesten af flere årsager. Dels fordi Mariatjenestens åbningstider er de timer i løbet af ugen, hvor kirken reelt er åben for offentligheden, og dels fordi vi tænkte, at værkets tema omkring fjerne familierelationer og savnet af et hjem, kunne ræsonnere blandt flere af Mariatjenestens brugere. Det betød så også, at gæster, der ville se værket, måtte overskride Maria Kirkeplads og passere gennem Mariatjenesten og dens brugere og deres på mange måder utrygge liv. Dette skulle vise sig at være en for stor udfordring for en del, men over de tre måneder var der hver tirsdag og torsdag aften trods alt besøgende til værket. Nogle kom alene, andre i mindre grupper. Og hurtigt, efter filmens afslutning (16 min. i loop), forlod gæsterne typisk kirken.

Vi valgte, grundet denne lidt udfordrende setting og med henblik på dialogen med brugerne af Mariatjenesten at ansætte kunstformidleren Marie Berthelsen til at starte værket op, tage imod gæster og eventuelt tage en snak med dem og brugerne og være et trygt, kontinuerligt ansigt i projektet. Det var også Marie Berthelsen, der tilbød brugerne ørepropper, da flere af dem sover i kirkerummet under Mariatjenestens åbningstid og dermed under visningen af filmen. Dog tog kun få imod dem, da hørelsen er deres vigtigste forsvar og sikkerhed, forklarede de hende. Og så er det i øvrigt – og formentlig af vane – rart for mange af brugerne at sove med baggrundsstøj, viste det sig.

Resultatet var, at visningerne kørte rigtig fint i Mariatjenestens regi, men at der til trods for Santiago Mostyns skønne, livsbekræftende værk og markante figur i kunstscenen ikke kom tilstrækkeligt publikummer udefra til visningerne. Og det var en skam, da værket udfoldede sig fint og betydningsfuldt i konteksten. Det faktum har vi i øvrigt måttet sande gennem hele projektet: Kunstpublikummet kommer sjældent til events, der er udenfor deres komfortzone, medmindre de er en del af et tæt relateret netværk.

Santiago Mostyn: *Happy's House*, 2023. Foto: Jonas Kim Jacobsen / Folkekirken Vesterbro

Happy's House var mere end alt andet et værk om forbundethed og omsorg, og derfor var videoværket også et rigtig godt eksempel på et værk, der uden tvivl blev stærkere og stak dybere ved at blive vist i en kirkelig kontekst. Men værket handlede også om *hvordan* man viser omsorg, hvilket i sig selv er i tråd med Maria Projektets intention. Her spiller kulturen, musikken, improvisationens åbne udtryk og kunstens evne til at arbejde med mange sanseligheder, fortællinger og tider på én gang en væsentlig rolle. I dette værk opløses tiden gennem genkaldelsen. Alle tider, generationer og relationer er til stede i samme nu, og det er kunstens og dette værks helt særlige fortjeneste.

Med *UNDER PRESSURE* – et forsoningsbaseret kunstprojekt på Maria Kirkeplads af **Kenneth Balfelt Team // Johan August** var der unægtelig tale om et projekt, der udviklede sig markant fra åbningen i september til slutningen den 30. november.

Projektet indledes med at portrættere en plads, der er 'under pres' og dens brugere, som er stigmatiseret og udsat for kraftig diskrimination. Samtidig lever naboerne til pladsen med mange daglige og natlige gener. Rigtig mange naboer vil have forholdene ændret og er frustrerede over tilstanden, der ikke har udviklet sig det store gennem de seneste 50 år. Stofferne og brugergruppen har ændret sig, men pladsen er stadig ét af Københavns mest uværdige udstillingsvinduer.

Åbningen er derfor også en kærkommen fest på pladsen – nu med borde-bænke sæt, blomster på bordene, live musik og drinks – på den ellers gølge, mørkegrå stenplads, og talerne, sangene og samtalerne handler om at forstå, lytte, møde og arbejde med hinanden. Der bliver tolket til rumænsk under alle indslag og en del af brugerne af pladsen er til stede og markerer højlydt deres tilfredshed og glæde flere gange, når talerne berører de uværdige forhold. Rigtig mange kræfter er blevet brugt til at få disse tavse stemmer i spil, høre på deres behov, deres daglige virkelighed og erfaringer.

Ved det første møde, som kunstnerne inviterer til, undersøger vi en række aktivistiske strategier for at få sat forholdene i tale og skabt bevågenhed. Det resulterer i, at kommunikationsafdelingen ved Vesterbro Sogn træder ind i den indsats via tre portrætfilm af tre af de faste brugere: Angelica, Ion og Cosmin. Målet er også at få alle parter i spil, der er involveret eller berørt af pladsen og dens uhensigtsmæssige liv. Alligevel er der ikke særlig mange, der vil stå til ansvar for og engagere sig i den konflikt, som kunstnerne har registreret gennem samtaler i og omkring pladsen.

[MØD ION](#)

[MØD ANGELICA](#)

[MØD COSMIN](#)

I starten af november besluttede kunstnerne at invitere brugerne tilbage til kirkepladsen for at overnatte, fordi der siden juni ikke er blevet fundet en løsning for brugerne. Siden razziaerne i juni, hvor de på kommunens foranledning blev jaget væk af politiets udlændingeenhed, overnattede de nu under langt mere utrygge og risikofyldte omstændigheder. En anden faktor er, at hverken naboer eller politikere involverede sig i sagen eller projektets møder vedrørende pladsen.

Kenneth Balfelt Team // Johan August: *UNDER PRESSURE* (aktion på Maria Kirkeplads). Foto: Kenneth Balfelt Team // Johan August

Ved at analysere lejrløven med en gadejurist i hånden, finder kunstnerne modeller for, hvordan brugerne trygt og inden for lejrløvens rammer kan opholde sig på pladsen. Der bliver opsat læsejl, ordensregler (lavet i samarbejde med brugerne); indkøbt telte; etableret et skur til sovegrej. Kunstnerne er dagligt til stede for at følge processen, der nu hurtigt får både naboer og politikere til at engagere sig i problematikken omkring kirkepladsen og de uværdige forhold for de hjemløse migranter. Nu får pressen også øje på projektet.

Projektet ender i et sidste tredje forsoningsmøde 13. november, hvor alle parter endelig deltager. Nu deltager naboer, politikere, brugerne og repræsentanter fra Mariakirken, og mange kommer

ud med deres frustrationer og svære oplevelser med pladsen. Dernæst følger to skelsættende møder: først med Stadsarkitekten (Camilla van Deurs) og siden Socialborgmesteren (Karina Vestergård Madsen), som får personligt overleveret projektets erfaringer og indsamlede viden den 1. dec. på Københavns Rådhus.

Det var overvældende at se, hvor frustrerede og udmattede alle reelt var over forholdene på pladsen. Vi havde en oplevelse af, at alle så rødt, da brugerne blev inviteret tilbage på pladsen – både blandt naboer og ansatte i kirken. I den sammenhæng var det afgørende, at kunstnerne havde en ro i og vilje til at være i konflikten og formåede at håndtere det, der opstod i takt med at de hjemløse migranter blev inviteret tilbage på pladsen. Tilgangen var, at konflikterne er kærkomne, fordi de er udtryk for engagement og potentiel udvikling. Dog blev det gradvist sværere for dem at mægle i konflikten til selve forsoningsmøderne, særligt det sidste forsoningsmøde den 13. nov., fordi de selv blev part i konflikten, ja selve kilden til konflikten i nogles øjne, når nu de havde valgt at invitere brugerne tilbage på pladsen.

UNDER PRESSURE var på mange måder en tryktest af de påståede sociale indsatser og intentioner i og omkring kirken og ude i det danske samfund, når det gælder nogle af vores samfunds mest udsatte og diskriminerede grupper, rumænske fattigdomsmigranter.

Overlevering af rapport fra *UNDER PRESSURE* og projektets erfaringer og analyser af behov og forhold blandt brugerne på Maria Kirkeplads. Socialborgmester Karina Vestergaard Madsen (3. fra venstre) tog imod på Københavns Rådhus den 1. dec. 2023. Foto: Kenneth Balfelt Team // Johan August.

Der udspiller sig en lang, historisk diskrimination af disse mennesker, og den møder man også, når man som kunstnerne vælger at give dem en stemme. Det er som om, at den handling i sig selv sætter de sociale hierarkier i skred og skaber frygt og utryghed blandt alle parter i konflikten, som nu ikke længere føler, at de kan tage deres egen status for givet.

Særligt Københavns Kommune blev naturligt nok udsat for en del kritik under projektet, da det er kommunens midler, der finansierer den overordnede sociale indsats og Mariakirkens natherberg. Kommunen har et konkret ansvar for håndteringen af de europæiske fattigdomsmigranter. Derfor gav det også den kritik ny benzin på bålet, da Københavns Kommune – to uger efter åbningen af *UNDER PRESSURE* – underskrev den europæiske *Rettighedserklæring for mennesker i hjemløshed*, der blandt andet understreger retten til det offentlige rum, værdig overnatning og ligebehandling. Hvor var de rettigheder for de overnattende på Maria Kirkeplads?

Projektet mødte kritik fra flere fra Kirkens Korshær, der blandt andet mente, at brugerne skulle være forblevet anonyme. Sognets videointerviews og projektets dokumentarist var ifølge dem med til at udstille de hjemløse migranter, og det var uansvarligt, mente de. I Kirkens Korshær ligger det i deres diakonale forståelse, at omsorgen for brugerne blandt andet er at opretholde den udsattes anonymitet.

I *UNDER PRESSURE* – og Maria Projektet helt generelt – er udgangspunktet tværtimod at skabe social symmetri, at insistere på at brugerne på pladsen har værdi, er ligeværdige mennesker, som også er politiske, som også har en historie, og som også har en holdning til pladsen, kirken, kommunen, politiet og naboerne. De har holdninger og konkret viden, som også var afgørende for, at projektet kunne påvirke forholdene på pladsen i en bedre retning. Tolkebrug, oversættelse og deltagelse i møder skulle bane vejen til gensidig forståelse og dermed også forståelsen for projektet og dets ærinde. Derfor måtte deres stemmer – og ansigter – naturligvis frem i dette tilfælde (med deres egen vilje) for at bryde anonymiteten, opløse hierarkier, bryde sociale grænser og inkludere de mennesker, der så ofte bliver ekskluderet.

Rettighedserklæringen, som Københavns Kommune underskriver i starten af oktober 2023 og én af brugernes vogne foran kunstneres video-statement, der var en del af aktionen på pladsen. Fotos: Københavns Kommune + Kenneth Balfelt Team

I projektets kamp for et mere retfærdigt samfund med mere værdige forhold for hjemløse migranter, måtte der komme konflikt. Som så mange andre har måttet spørge sig selv i forbindelse med alverdens uretfærdigheder, fra overgreb på menneskerettigheder til forfølgelse

og undertrykkelse af minoriteter: Hvad vil du have: retfærdighed eller fred? Du kan ikke få begge dele.

Forsoningen viste sig kun i mindre glimt under projektet, men der blev i hvert fald etableret en klarere forståelse af forholdene, behov, livsvilkår, frustrationer og det nødvendige arbejde, der skal investeres i fra alle parter side i ønsket om at sameksistere under mindre pres.

“Vi har på kort tid og med ret få midler skabt en model, hvor nogle behov kan dækkes og situationen er forbedret både for dem, der er mest udsatte og for naboerne, men vi kan ikke løse hele problemet. Vi kan som kunstnere analysere det og skabe opmærksomhed omkring det, men nu er det politikerne, der må tage over.” Johan August og Kenneth Balfelt.

Som et resultat af *UNDER PRESSURE* sættes undersøgelser i gang, og der etableres et netværk blandt de socialt involverede aktører, på gadeplan, institutionelt og kommunalt (Socialforvaltningen), som arbejder for etableringen af et større, helårligt natherberg i området. Mariakirken fører nu en langt mere åben dialog med naboer, brugere og politi omkring pladsen. Københavns Kommunes Teknik- og Miljøforvaltning trækker sig dog efterfølgende ud af det daglige samarbejde omkring Maria Kirkeplads, men har dog sat flere skraldespande op tæt på pladsen.

Desuden har Socialborgmesteren inviteret relevante aktører, heriblandt repræsentanter fra Vesterbro Sogn til dialogmøde om, hvordan vi støtter op om hjemløse migranter med lovligt ophold. Et møde, der fandt sted i februar 2024, en måned før Mariakirkens natherberg lukker for i år, og hvor flere problematikker blev rejst. En sigende pointe fra dialogmødet var den, at udenlandske hjemløse ikke har de samme rettigheder som danske hjemløse, og derfor er det meget svært at hjælpe dem væk fra gaden.

Projektet blev fulgt af dokumentaristen Jella Bethmann (produceret af Sonntag Pictures) og en film om projektet er under udvikling i samarbejde med TV2 og Det Danske Filminstitut. Blandt nyhedsmedierne blev projektet dækket tæt af TV2 Kosmopol og senere Berlingske, som begge laver en række udsendelser og artikler fra projektet, hvor især Berlingske meget systematisk går efter konflikten og opdanner debatten, selvom vi henviser til mere moderate og mæglende stemmer.

Projektet resulterer også i et indlæg af præst Lise Christina Rasmussen, *“Åbent brev: Hvor er I henne?”* (Politiken den 24. nov. 2023) rettet til bl.a. Socialministeren og socialordførerne.

Imens forsøger Jens-Kristian Lütken, Beskæftigelses- og integrationsborgmester, at stille især kunstnerne i et dårligt lys med debatindlægget *“Fattige østeuropæiske migranter blev rekvisitter i kunstnerisk happening”* (Berlingske, 1. dec. 2023). Kunstnerne svarer dog igen med understregningen af brugernes meddelagtighed i debatindlægget *“Migrantarbejdere med arbejdshandskerne på”* (Berlingske, 20. dec. 2023), bl.a. med ordene:

“Du kalder de hjemløse for rekvisitter i vores kunstaktion uden at vide, at de fra start til slut har været inddraget med tolk, er portrætteret i film og tekst, har været til fire forsoningsmøder med lokalområdet, politiet og stadsarkitekten, har fået kortlagt deres umiddelbare situation og behov, som blandt andet er videregivet til fire relevante borgmestre – heriblandt dig selv. Dermed fik de en stemme.”

6 | DEBAT

Jeg vil, at I skal se og forholde jer til de liv, der leves på Maria Kirkeplads

Det er en samfundsopgave at sikre de hjemløse på Maria Kirkesplads basale rettigheder.

HJEMLØSE

LISE RASMUSSEN
SOGNEPRÆST

JEG SKRIVER, for at I skal se en gruppe mennesker, som kun få ønsker at se. En gruppe, der reelt er uden stemme og rettigheder i samfundet. Deres tilstedeværelse skræmmer os, og hvis de alligevel gør sig synlige og kommer tæt på vores hverdag, får vi lyst til at fjerne dem. Også selv om det slet ikke er sådan, vi ønsker at være. Jeg vil, at I skal se og forholde jer til de liv, der leves på Maria Kirkeplads.

Maria Kirkeplads - der er delvis ejet af Københavns Kommune - er et åbent sår, der råber på behandling. Pladsen er et tilflugtssted for særligt udenlandske hjemløse, som er her på lovlig vis. Rundt om den ligger ejendomme til alle sider.

Igennem årene har Maria Kirkeplads været et opholdssted for ensomme, psykisk syge, alkoholikere, stofbrugere, hjemløse og de seneste 10 år især lovligt arbejdssøgende EU-borgere, der sover på gaden. EU-fattigdomsimmigranter. Det er en gruppe, som bærer præg af ekstrem fattigdom, ubehandlede sygdomme, manglende tandpleje, ofte kun 5. klasses skolegang, ingen sprogkundskaber og voldsom kulturel stigmatisering. Lignende forhold gør sig ofte gældende for deres børn, og de er i Danmark primært for at arbejde og sende penge hjem til deres familier. I Rumænien og Bulgarien må mange leve på eller under mindstelønnen, som svarer til omkring 3.500 kr. om måneden.

De bruger pladsen, fordi der i Mariakirken drives værestedet Mariatjenesten i samarbejde med Kirkens Korskær, som tager sig af mennesker i udsathed. Her forsøger man at lindre noget af smerten ved et liv i ekstrem fattigdom, og som offentlig plads er Maria Kirkeplads blevet et kærtkomment opholdssted, alle døgnets timer på alle årets dage, for mange trængte skæbner - også uden for kirkens og Mariatjenestens åbningstid.

KØBENHAVNS KOMMUNE har i oktober tilsluttet sig Homeless Bill of Rights, der handler om hjemløses basale menneskerettigheder, herunder retten til en bolig eller værdig nødovernatning, adgang til sanitære faciliteter og retten til lovligt at gøre ting, som er nødvendige for at overleve. Københavns Kommune yder da også finansiell støtte til et nødherberg i Mariakirken, så der kan holdes åbent i vintermånederne. Her går kirke og kommune hånd i hånd. Men resten af året må de hjemløse klare sig under åben himmel på Maria Kirkeplads. Som præst i Mariakirken føler jeg en medmenneskelig pligt over for den enkelte, der lider nød lige uden for den åbne kirke-dør - det kan og skal ikke være anderledes - men jeg kan

ikke sikre dem deres basale rettigheder. Det er en samfundsopgave, som kræver politisk stillingtagen og handling.

Manglende handling har længe lagt pres på kirkens naboer. Jeg fornemmer, at vi langt hen ad vejen har deres opbakning til at tilbyde de hjemløse hjælp, selv om det gør pladsen til opholdssted. Der er heldigvis på Vesterbro en stærk tradition for sammenhold og for at finde løsninger, så der er plads til os alle. Men det kan også blive for meget med støj, affald, afføring i cykelskurene og det daglige møde med menneskelig armod. Det forstår jeg godt. Det kræver en masse, når menneskelig nød udspiler sig lokalt og lige foran én.

Vi i Mariakirken forstår faktisk godt baggrunden for, at der i sommer blev lavet en underskriftindsamling, hvor 200 naboer skrev under på et ønske om at indhegne Maria Kirkeplads, så den kun blev tilgængelig i kirkens åbningstid, og at kirken kunne drages til ansvar for hændelser og ophobning af effekter og affald. Vi mener ikke, at forslaget er nogen reel løsning, men det er heller ikke i orden at bede folk bare æde de vilkår, der følger med at bo ved Mariakirken. Alle skal kunne sove om natten og føle sig trygge på vej ud og ind af deres hjem. Men de hjemløse er her også, og de forsvinder ikke, selv om politiet efter underskriftindsamlingen valgte at rydde pladsen for overnattende. De forsvinder måske nok ud af vores synsfelt, men rykker videre rundt i andres baghave, nu blot endnu mere utrygge og endnu mere udsatte. Jeg hørte forleden fra en gruppe kvinder, der forsøgte at sove ved et hotel i nærheden af Vesterport St. I de tidlige morgentimer blev de overfaldet af personalet med en spand iskoldt vand, og uden tørt skiftetøj måtte de lade tøjet tørre på kroppen. Den tryghed, de havde, da de sov sammen på kirkepladsen, og det 'værn', de der havde imod overfald, brød sammen. De er dårligere stillet end danske hjemløse, for de har ikke adgang til de samme væresteder og natherberg. De ligger allernederst i et hierarki, hvor ingen rigtig kan finde en vindesag. Det er måske det største politiske problem. Men hvordan skal det omkringliggende nabolag af ressourcerstærke beboere på Vesterbro få løst deres problem, hvis politikerne vælger at se væk?

KØBENHAVNS Kommune er igennem en kæmpe spareøvelse og skal alene på socialområdet spare 85 millioner næste år. Det har katastrofale menneskelige konsekvenser for flere sociale tilbud på Vesterbro, der risikerer at lukke eller blive beskåret. Københavns Kommune holder forsat møder om problematikken på Maria Kirkeplads, men har ingen penge. Lige nu forsøger kunstnerne Kenneth Balfelt og Johan August som en del af kirkens sociale initiativ Maria Projektet at forsone forhold og positioner i konflikten, men hverken kirke eller kunst kan sikre disse mennesker deres basale rettigheder.

Kære socialminister og kære socialordførere, hvor er I henne, I politikere på Christiansborg? Tag stilling til de sociale problemer, som vi som kirke og lokalsamfund ikke kan løse alene, og hvis Københavns Kommune heller ikke kan, hvem kan så?

Kunstnerne (yderst) med brugerne Ihalcea, Rodica og Tatiana på besøg hos daværende Stadsarkitekt Camilla van Deurs for at tale om deres oplevelser og behov i byrummet. Foto: Kenneth Balfelt Team // Johan August.

Alt i alt har Kenneth Balfelt og Johan August med især brugernes hjælp fået rusket op i hele den kreds af instanser, som havde og har en aktie eller ansvar på Maria Kirkeplads. Alt imens man kan diskutere om resultaterne er decideret positive eller negative, har projektet uden tvivl skabt større bevidsthed og vigtige stemmer er blevet hørt. Stemmerne har vækket en ansvarlighed hos både kirke, brugere, naboer, lokaludvalg og socialpolitikere, og det kan lede til mere værdige samtaler og forhold for alle parter. Så selvom brugerne oplever mindre service og delagtighed, idet projektet slutter, har det sat gang i strukturelle forandringer, der kan skubbe positivt til forholdene på den længere bane – også for dem.

UNDER PRESSURE havde succes med at skabe synlighed omkring de hjemløse migranter, som er under pres. Synligheden og menneskeliggørelse igennem synliggørelse har været et gennemgående tema og ærinde igennem flere af projekterne i Maria Projektet.

At være vidne til krigen i Syrien eller nabo til Maria Kirkeplads er hverken let eller omkostningsfrit. At have fattigdom tæt inde på livet har åbnet vores øjne for, at den, der er indenfor og kigger ud ad vinduet og både kan se og høre den udenfor, der er fattig og lider nød, også kan være "værdigt trængende". Det skal forstås på den måde, at mødet med det udsatte for den, der har mere, også har en pris. Det er utrygt og svært. Derfor er det værd at understrege her til sidst, at vi ikke står alene med vores ansvar. Vores fælles sociale forpligtelse er noget, vi igennem projekterne har set rigtig mange mennesker tage på sig sammen. Det er om ikke andet den kollektive overlevelsestrategi, der genoprejser fællesskabet. Det er, når vi bliver klar over, at de andre løfter med; at vi er flere om at bære, at åget bliver godt og byrden bliver let. Det er der noget meningsfuldt, håbefuldt og livsbekræftende i, og det håber vi, at læserne, tilskuerne, menigheden, naboerne, vidnerne, de hjemløse, sexarbejderne, de ansatte, de frivillige, og alle dem, vi ikke har nævnt, men som har været i berøring med Maria Projektet, tager med videre.

Maria Projektet forstået som et offentlighedsteologisk forandringsprojekt

af Peter Lodberg

Maria Projektet beskriver sig selv som "et kunstprojekt, der med base i Mariakirken på Vesterbro søger nye social-etiske modeller for samtale, samvær og samfund via undersøgelser i kirkens og billedkunstens rum og praksis. Maria Projektet er drevet af en idé om, at kunsten kan være et forum for metodisk udveksling og udvikling, og projektets værker er derfor også forskellige forsøg på at udvikle en social-etisk tilgang og metode, der kan sætte nye dagsordener for, hvordan både kirken, kunsten og offentligheden lytter, taler, handler og tænker social-etisk."

I det følgende vil jeg forsøge at vise, hvordan det er muligt at læse en social-etisk tilgang og metode ind i projektet. Udgangspunktet er, at Maria Projektet som noget ganske enestående bygger bro dels mellem kirken og kunsten og dels mellem det sociale arbejde og socialetikken, herunder fortalervirksomhed. Dermed varetager Maria Projektet en teologisk opgave, som falder inden for det, jeg vil kalde for offentlighedsteologi.

Offentlighedsteologi

Med offentlighedsteologi menes et teologisk engagement i ord og/eller handling i forhold til spørgsmål, der vedrører alle samfundsborgere.^[1] Tanken er, at teologien skal være relevant for tre offentlige områder: kirken, akademiet og samfundet.

Maria Projektet bringer sognet, kirken og teologien i samspil med kunst og kultur. Kirkens symbolske og fysiske rum bliver fyldt med billeder, lyd, diskussioner og materialitet på en måde, der giver nyt liv til teologien og kirkens grundlæggende fortællinger om menneskelig værdighed, frihed til at tage ansvar for sig selv og hinanden samt tanken om, at et samfund skal kendes på, hvordan man i fællesskab tager ansvar for de svageste og mest udsatte medborgere, medmennesker.

Kunsten løfter kirkens budskab ud af sit eget snævre rum og involverer mennesker på kirkepladsen, når der demonstreres, eller rundt omkring på Vesterbro, når menneskers livshistorier bliver illustrationer af menneskelige erfaringer af tro, håb, kærlighed, svigt, livskraft, mod, drømme og bristede illusioner.

Med fare for at gøre vold på et vidtfavnende materiale vil jeg tillade mig at forstå Maria Projektet ud fra en teologisk metode, der er vokset ud af den empiriske vending i teologien. Det er den vending, som går ud på, at teologiens ressourcer til at gennemtænke kristendommens mulige betydning ikke kun er filosofi eller historie, men også empiriske videnskaber som fx antropologi, politologi og økonomi. Det betyder, at den foreliggende politiske og sociale kontekst har betydning for, hvordan kristendommens fortsatte betydning kan formuleres.

Det første led i den empiriske metode er at beskrive situationen, samfundet, kulturen, sådan som man oplever den. Fokus er på det, man ser. Maria Projektet er fuld af øjensvidneberetninger om det liv, der leves på gaden i det offentlige rum eller i det allermest personlige og næsten intime rum. Maria Projektet har blandt andet præsenteret såkaldte 'designs of necessity' – redskaber og metoder til overlevelse under krig og belejring med Khaled Barakehs udstilling i sommeren 2023 eller bogen *Maria Projektet* af Hanne Lise Thomsen med dens mange livsfortællinger.

Det nænsomme æstetiske udtryk er centralt i fremstillinger, der hviler på en grundlæggende respekt for og accept af de mennesker, der udleverer en del af sig selv ved at medvirke i projektet.

Hanne Lise Thomsen: *Maria Projektet* (illustration fra bogen), 2022.

Det andet led i den empiriske metode er at analysere det, man ser og beskriver. Jeg vover den påstand, at Maria Projektet hviler på en kristen håbsfortælling. I denne fortælling ligger muligheden for en ny begyndelse, en frisk start eller muligheden for forandring. Det er fremtiden med dens nye muligheder, der kommer os i møde, som er omdrejningspunktet for tolkningen og tydningen af tilværelsen. Vi skal ikke lade os binde til vores fortid, for så vil vi kun være præget af synd, død, svigt og ødelæggelse. I stedet skal vi turde tolke vores liv ud fra perspektivet om, at det ender godt, og hvis ikke det er endt godt, så er det fordi, det ikke er endt endnu.

Jeg bliver håbeful, når jeg lader mig inspirere af Maria Projektet. Her træder mennesker, kunstnere og kirke frem, som vil noget, som tror på noget og som vil forandre.

Det fører mig til det tredje led i den empiriske vending, som går ud på at handle og skabe forandring. Det er her, der ofte kan opstå diskussioner om, hvor konkret folkekirken skal blive, fordi faren for partipolitik og moralisme ligger lige for. Frygten for at gå for langt i en konkret politisk sag lammer tit folkekirken, der ser sig selv som et mødested for alle med mange forskellige politiske og ideologiske overbevisninger.

Maria Projektet er opmærksom på problemstillingen. Der er blevet arrangeret samtaler med politikere, og der lægges op til, at man selv tager stilling på baggrund af oplysning og diskussion. I forlængelse af Mariakirkens markante arbejde med at give husly til hjemløse og flygtninge har man været involveret i fortalervirksomhed på forskellige måder.

Kurator Matthias Hvass Borello under åbningen af Stine Marie Jacobsen: *Law Shifters – Come as You Avatar*. Foto: Jonas Kim Jacobsen / Folkekirken Vesterbro

Det er spændende, at Maria Projektet har brugt kirkens rum som et samtalerum og mødested for politikere og engagerede borgere. Jeg er også optaget af, hvordan kunstnerne har arbejdet med at lade borgere, der normalt ikke ytrer sig offentligt, komme til orde i blandt andet gademagasinet *Strada* med forslag til, hvordan lovgivningen bør ændres. Det er socialetik, når den er bedst efter mit ringe skøn.

Afslutningsvis vil jeg gerne give udtryk for en stor glæde over og respekt for det store og dygtige arbejde, der er lagt i Maria Projektet. Der er tale om et spændende bidrag til det sociale arbejde, og hvordan folkekirken varetager sin offentlighedsteologiske forpligtelse. Koblelsen mellem kirke og kultur i Danmark er velkendt, men Maria Projektet repræsenterer en ny og skarpere måde at tænke de to dimensioner sammen på. Man kan kun håbe på, at andre sogne, byer og kunstnere vil lade sig inspirere af Maria Projektet i fremtiden.

Peter Lodberg er tidligere professor, ph.d., dr.theol. på Aarhus Universitet.

---

^[1] *Offentlighedsteologi. En introduktion (2022)*, red. Jonas Adelin Jørgensen, m.fl., Eksistensen, København, s. 20.

Pirateri i Maria Projektet

af Frederik Tygstrup og Cecilie Ullerup Schmidt

To forbundne rum

Mødet mellem kirkerummet og kunstrummet har en lang og kompliceret historie. I en vis forstand kan man sige, at kirken er et af de første kunstrum, længe før udsmykning og billeddannelse var noget man tænkte på i særligt kunstneriske termer. Men samtidig var dette "første kunstrum" netop ikke et kunstrum, men derimod et rituelt rum, der fejrede og bekræftede et socialt fællesskab og konsoliderede denne gruppedannelse gennem forkyndelse og bekendelse. Her var det kunstneriske islæt, som vi i retrospekt ville omtale den sanssemæssige—altså æstetiske—mætning og understøttelse af ritualer i rumindretning og lydeffekter, i brugen af ord og billeder, sat i en højere sags tjeneste, i den rituelle understøttelse af trosfællesskabets tjeneste.

Siden oplysningstiden i syttenhundredetallet er de to rum trådt ud fra hinanden, og den almindelige idé har været, at man i de nye, "rene" kunstrum har kunnet dyrke den sanselige nydelse og beundring af de ikke bare kunstfærdigt, men netop kunstnerisk udformede udtryk, idet kunstneren nu bliver en særlig profession og leverandør af æstetiske oplevelser uden dogmatiske bagtanker. I denne historiske optik har kunstrummet udskilt sig fra kirkens rum. I overensstemmelse med post-oplysningstidens moderne rationalisering og differentiering har de to rum fået udpeget meget specifikke og éntydige funktioner, i kirken handler det om troen, i kunstens institutioner handler det om den æstetiske kontemplation, ligesom det handler om at producere på fabrikken, at lære i skolen, at opdrage i hjemmet, og så videre. Det er denne strikte funktionsmæssige differentiering, der i næste omgang har udviklet så forskellige kulturer i de to rum, at en krydsning mellem dem virker besynderlig.

Samtidig er det imidlertid blevet stadig tydeligere, at der er træk af det religiøse eller kirkelige rum, der lever videre i kunstrummet. Hovedfortællingen har som sagt været, at kunstrummet har emanciperet sig fra det religiøse rum og dermed skabt et nyt rum for kontemplation, som både er en betragtning af de sanseligt tiltalende former, der udstilles, og en selvbetragtning, der nyder at se og bemærke den sanselige glæde. Til forskel herfra har der gennem de seneste år været stadig mere opmærksomhed på, at denne stærkt individualiserende opfattelse af kunstrummet og tilsvarende privatisering af den æstetiske erfaring konsekvent overser, hvordan denne erfaring også har et kollektivt islæt: at den æstetiske følelse af glæde, trøst eller udholdenhed, med andre ord den erkendelse, som vi får adgang til gennem mødet med kunst, også er noget, som mennesker deler med hinanden, og at den delte erfaring også er med til at skabe fællesskaber og følelse af samhørighed.

Maria Projektets tilnærmelse mellem kirkerummet og kunstrummet er i dette perspektiv mindre overraskende: de er begge historisk set steder for social mobilisering, transformationen af individer til en menighed eller en offentlighed. De deler en grundlæggende funktion som *sociogene* rum, som forener dem på trods af, at de er blevet forholdsvis hårdt adskilte gennem den historiske institutionalisering af deres respektive funktioner.

På besøg i et midlertidigt hjem

Vi sidder på bænkene i kirken og filmen *Happy's House* af Santiago Mostyn hænger som et lysende filmisk triptykon over os. I filmen ses håndholdte videooptagelser fra familie- og gadefester i 1990ernes arbejderkvarterer i East Orange, New Jersey. Her portrætteres via jazztrommeslageren Victor Jones hjemmet som et semi-offentligt mødested, ja endda som spillested, og med en mor, Hazel "Happy" Jones, som værten for invitationerne til mad, samvær,

musik og grin, og som hjemmets centrum. Et hjem, der ikke er privat, men åbent for gæster. Hvad er et hjem som dette for musikerne? Et sted hvor generationer mødes og fusionerer deres musikalske præferencer mellem jazz, hiphop og pop, hvor børn leger, hvor der er mad på grillen, hvor nogen kigger spontant forbi, et kontinuum af udveksling. Et sted, som fortælleren – den voksne Victor Jones – længes tilbage til som et 'lost land', et før-økonomisk territorium af uforbeholden deling af det sanselige, situeret i et sort arbejderklassehjem.

Santiago Mostyn: *Happy's House*, 2023. Installationsview. Foto: Jonas Kim Jacobsen / Folkekirken Vesterbro.

Vi sidder på en bænk i en kirke – og vi er en lille håndfuld kunst- og kulturforskere fra Københavns Universitet - og et par rækker af kirkebænke bag os ligger der nogle og sover, formentlig personer i hjemløshed og måske med stofbrug. Det her sted, er ikke et sted, nogen har betalt entré til. Vi ser kunst og vi er indenfor, ikke i et museum eller et galleri, men i en kirke. Vi sidder i vores jakker og småfryser og føler os som de mest fremmede gæster i kirken. De, der sover, ved godt, hvad de skal bruge det her rum til: at sove. Jeg kan godt være lidt i tvivl om min berettigelse til at være her, hvor de sover. Indretningen med videoinstallationen og dens lyd af fortælling og trommesoloer fylder visuelt og akustisk, men alligevel er den, som jeg, på besøg. Hverken kunsten eller beskueren er i centrum i Maria Projektet i Mariakirken på Istedgade; vi er besøgende i nogens midlertidige hjem, og vi er besøgende i en institution, der tilhører Folkekirken.

Hvad er det, Maria Projektet har lånt fra Mariakirken? Det er ikke bare et rum, et sted at vise noget kunst. Det er nærmere et lån af infrastrukturel forestillingskraft til at gøde spørgsmålet: Hvad skal vi bruge kunstrummet til i en tid, hvor omsorg for samfundets personer i hjemløshed, for dem, der falder uden for systemerne, for mennesker på flugt uden opholdstilladelse er på kraftig retræte i velfærdsstaten?^[1] Når vi tænker over Mariakirken gennem Maria Projektet som er et kunstrum, så har kunsten (eller kuratoren eller kunstneren) brugt sin højt besungne frihed til noget ganske særligt: ikke til at ytre sig rabiater, blende en guldfisk, eller til at afbrænde et helligt skrift, men til at indrette sig for flere og mere liv.

Der er en ganske særlig, konkret sammenfoldning af kunst og liv i Mariakirken, når Maria Projektet er på besøg. Ikke blot i værkerne, der indholdsmæssigt beskæftiger sig med variationer over social retfærdighed. Men også ved at låne en ramme, der er mere socialt retfærdighedssøgende, end kunstrummet normalt formår at være over tid. Mere end at kirken bliver til et kunstrum, udlåner kirken sin sociale inklusion til kunsten: udlåner en forestilling om, hvad kunstrummet kunne være, eller: hvad kunstinstitutioner andre steder kunne blive til. Maria Projektet gør på den måde plads til en piratisk forestillingsevne: at vi ved at låne kirkerummet kunne forestille os, at kunstrummet kunne blive beboeligt, helt konkret, og give asyl til dem, der ikke har et sted at bo.

Hvorfor er det nødvendigt at træne en forestilling om kunstrummet som et mere socialt inkluderende forum? Vi foreslår at tegne en kunstteoretisk linje fra forestillinger om deltagelse i den relationelle kunst i slutningen af 1990'erne, hvor kunstnere spiste suppe og lavede performances med hverdagskasperer så som sexarbejdere, racegjorte arbejderfamilier eller adopterede og spurgte, hvem der kunne tage del i kunsten på hvilke præmisser, til et samtidsspørgsmål om infrastrukturel og reparativ omsorg. Hvor spørgsmålet om deltagelse omkring årtusindskiftet især bad kunsten involvere sig i sin kontekst, åbne øjnene og invitere generøst og en smule benevolent indenfor, er spørgsmålet om omsorg i dag uløseligt forbundet til en situeret og gøren opmærksom på strukturel (racial, klassebåret, kønnet, seksuel, religiøs, national) ulighed og social asymmetri i de relationer, som kunsten fremviser og kunstinstitutionen selv er vært for.

I Danmark har vi i de seneste år oplevet en udsmidnings-, deportations- og forflytningspolitik og en kriminaliserende lovgivning i den såkaldte velfærdsstat, der arbejder med en forestilling om, hvem der ikke hører hjemme. Det er altså ikke værtskab, men derimod udsmidningsprincipper, der er blevet forfinet i løbet af de seneste år, for eksempel når den danske stat tilbyder høje summer for ekspatriering til etnisk minoriserede danske statsborgere per månedlig post, opretter fængselslignende udsendelsescentre til afviste asylansøgere langt fra byer og sociale netværk, imod alle humanitære NGO'ers råd inddrager opholdstilladelse og sender syriske flygtninge til Syrien med besked om sikkerhed i det stadigt krigshærgede land, eller forflytter tilfredse borgere fra deres hjem i 'udsatte boligområder.'

Piratomsorg

Danske kirker har ageret værter for kunst og aktivisme med fokus på asylpolitik og social udsathed senest med Mariakirken, men også med Apostelkirken, der gav kirkeasyl i 2014 til to udviste afghanske drenge og integrerede flygtninge og medborgerhuset Trampolinhuset i 2022-2023, samt aktionen *Kirkeasyl* for en gruppe irakiske flygtninge i Brorsons Kirken i 2009. De to sidstnævnte initiativer har udøvet akut asyl og værested for de af staten udviste og ikke-indbudte borgere. Kirkerne i København har således været brugt til beskyttelse og præfigurativ politik, der står som modsvar til de siddende regerings asyl- og socialpolitik.

Begrebet piratomsorg er udviklet af digitale hackere, omsorgsaktivister og kunstnere, og spiller på en dobbeltbetydning: omsorg som pirateri og pirateri som omsorg (Graziano [2018](#)). Piratomsorg kan forstås som en selvinstitutionaliseret omsorg i kunsten, der kompenserer for mangler i og konsekvenser af den straffende, forflyttende og hjemsendende nationalstat. Som kunstteoretiker og aktivist Valentina Graziano formulerer det, så indebærer piratomsorg at tilvælge illegalitet eller at eksistere i lovens gråzoner med det formål at organisere solidaritet. Pirateri er en praksis forbundet med omfordeling, åbenhed, decentralisering, kollektivering og lige adgang, som udgangspunkt tilrettelagt som en uventet begivenhed og ikke i overensstemmelse med den magthavende konsensus.

Kenneth Balfelt Team // Johan August: *UNDER PRESSURE* (aktion), 2023. Foto: Kenneth Balfelt Team // Johan August

I Maria Projektet blev den kunstneriske piratomsorg helt eksplicit den 6. november 2023, da kunstnerne Kenneth Balfelt og Johan August i samarbejde med Mariakirken inviterede forviste personer uden hjem tilbage til overnatning foran kirken. Baggrunden for invitationen var at pladsen i juni måned var blevet ryddet for sovende i hjemløshed af politiets "udlændingeenhed" kl. 2:00 om natten med henvisning til den såkaldte "Lejrlov." I samarbejde med jurister og med henvisning til EU's Rettighedserklæring for Personer i Hjemløshed reinstallerede kunstnerne pladsen som et konkret sted for nødovernatning og tryk søvn i det offentlige rum.

Når kirkens rum og kunstens rum krydser hinanden, i Mariakirken, men også i mange andre aktuelle eksempler, kan det fortolkes både som en protest mod den meget snævre forståelse af, hvad det er de to rum kan hver for sig, og som en afsøgning af, hvad de faktisk kan have tilfælles. Krydsningen understreger et infrastrukturelt slægtskab mellem de to rum, nemlig den fælles sociogene kraft, som kan udnyttes på ny og bedre end de to institutioner har gjort i deres nutidige inkarnationer. Og den understreger slægtskabet mellem to praksisser, hvis fælles grundlag er blegnet i institutionel hverdag: den kompassionelle henvendelse, som kirken ofte har hævdet mere end praktiseret, og den sanselige henvendelse, som kunstinstitutionen ofte har rensat for social interaktion.

Mødet mellem de to rum fremstår ikke som en sammensmeltning mellem dem, som en ny religiøs kunst eller en opvarmet kunstreligion; mødet er snarere et intervenerende genbesøg—eller en piratisk overtagelse—af forestillinger om at høre hjemme, en ny satsning på den sociale gensidighed, de begge har været forvaltere af som fælles institutioner og som instituerede fællesskaber.

Frederik Tygstrup og Cecilie Ullerup Schmidt, Ny Carlsbergfondets forskningscenter Kunsten som Forum, Københavns Universitet.

^[1] Det er vigtigt at markere, at vi her skriver i en ramme af den danske folkekirke, som ingen af os har en særlig tæt tilknytning til, men at vi skriver om den konkrete oplevelse, vi havde i Mariakirken på Vesterbro.

Kolofon

Maria Projektet – et socialetisk kunstprojekt

Redaktion: Lise Christina Rasmussen og Matthias Hvass Borello

Bidragssydere: Lise Christina Rasmussen, Matthias Hvass Borello, Peter Lodberg, Cecilie Ullerup Schmidt & Frederik Tygstrup

Grafisk design og ID: Marie Rosenkilde Lindberg og Katrina Mørkeberg

Forside: J&K: *Kin Matter (Ritual Practice V)*. Final Performance, Feb. 13, 2022.

Udgivet som afrunding på *Maria Projektet* (2021-2023)

Copyright © 2024

Forfatterne, kunstnerne og fotograferne

Maria Projektet, Folkekirken Vesterbro.

Mariakirken

Istedgade 20

1650 København V

+45 23 41 29 41 (Lise Christina Rasmussen)

+45 23 39 46 40 (Matthias Hvass Borello)

www.mariaprojektet.dk

Alle rettigheder forbeholdes. Ingen dele af denne publikation må reproduceres i nogen form – hverken elektronisk eller mekanisk – uden skriftlig tilladelse fra forfatterne og kunstnerne.

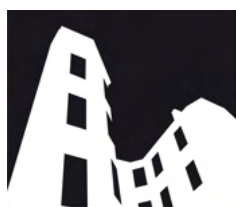
Maria Projektet er generøst støttet af bl.a. Statens Kunstfond, Bikubenfonden, Augustinus Fonden, Ingeniør Kaptajn Aage Nielsens Familiefond, Københavns Stift (v. Social Etisk Udvalg), Den Innovative Diakonale Fond, Københavns Kommune og Vesterbro Lokaludvalg. De deltagende kunstnere er (kronologisk): J&K, Stine Marie Jacobsen, Khaled Barakeh, Hanne Lise Thomsen, Santiago Mostyn og Kenneth Balfelt Team// Johan August. <https://www.folkekirken-vesterbro.dk/brug-kirken/maria-projektet/>

AUGUSTINUS FONDEN

STIFTET 25. MARTS 1942

STATENS KUNSTFOND

Vesterbro Lokaludvalg

Københavns Stift

Folkekirken Vesterbro